

Nr 48

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reformering av socionomutbildningen; given Stockholms slott den 14 februari 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågor rörande reformering och utbyggnad av socionomutbildningen.

På grundval av förslag av socionomutbildningskommittén förordas en förlängning av socionomutbildningen från 2¹/₂ år till 3¹/₂ år. Kravet på en ettårig förpraktik förutsätts samtidigt avskaffat. Utbildningen avses omfatta en ettårig samhällsvetenskaplig grundkurs, tre terminers studier i yrkesinriktade examensämnen samt en ettårig studiepraktik. Den nuvarande differentieringen på en social linje, en förvaltningslinje och en teoretisk linje föreslås bibehållen. Vidare förordas, att socialinstituten skall ombildas till socialhögskolor fr. o. m. den 1 juli 1964. Antalet utbildningsplatser vid socialhögskolorna föreslås öka från 480 till 540. Samtidigt förordas en betydande förstärkning av socialhögskolornas lärarorganisation.

Till driftkostnader för de fyra socialhögskolorna under budgetåret 1964/65 äskas sammanlagt 3 355 000 kr., vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en kostnadsökning för statsverket med 945 000 kr. Till fortbildning av socionomer äskas för nästa budgetår 70 000 kr., en ökning i förhållande till medelsanvisningen innevarande budgetår med 15 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1964.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga angående *reformer*ing av *socionomutbildningen* och anför därvid följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan (bil. 10 s. 458) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1964/65 beräkna

a) till Socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 013 000 kr.

b) till Socialinstitutet i Stockholm: Omkostnader ett förslagsanslag av 169 000 kr.

c) till Socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar ett förslagsanslag av 618 000 kr.

d) till Socialinstitutet i Göteborg: Omkostnader ett förslagsanslag av 130 000 kr.

e) till Socialinstitutet i Lund: Avlöningar ett förslagsanslag av 623 000 kr.

f) till Socialinstitutet i Lund: Omkostnader ett förslagsanslag av 130 000 kr.

g) till Socialinstitutet i Umeå: Avlöningar ett förslagsanslag av 534 000 kr.

h) till Socialinstitutet i Umeå: Omkostnader ett förslagsanslag av 138 000 kr.

i) till Fortbildning av socionomer m. m. ett reservationsanslag av 70 000 kr.

Sedan detta ärende numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 juni 1960 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet samma dag sex sakkunniga för att verkställa utredning rörande socionomutbildningens uppgifter, innehåll och organisation. Utredningen, som antog benämningen *socionomutbildningskommittén*, framlade den 16 augusti 1962 sitt huvudbetänkande, »Socionomutbildningen» (SOU 1962: 43). Över betänkandet avgavs, efter remiss, yttranden av en rad myndigheter och organisationer. I samband med departementsberedningen av kommitténs förslag upprättades en kompletterande promemoria rörande socialinstitutens personalorganisation m. m. På grundval av föreliggande förslag förordades i propositionen 1963:79, att socialinstitutet skulle förstärkas från och med den 1 juli 1963, att antalet utbildningsplatser vid institutet skulle ökas från och med läsåret 1963/64 från 380 till 480 samt att en betydande förstärkning av institutets lärarorganisation skulle ske, bl. a. genom inrättande av tjänster som universitetslektor. Riksdagen beslöt i enlighet med de sålunda framlagda förslagen (SU 110, Rskr 237).

I nämnda proposition förutskickades, att efter ytterligare överväganden förslag snarast möjligt skulle framläggas om bl. a. reformering av socionomutbildningens utformning och innehåll. För att biträda vid beredningen av dessa frågor har rektorn vid socialinstitutet i Stockholm, docenten H. Meijer tillkallats genom beslut den 25 juli 1963. Vidare har genom beslut den 3 maj 1963 uppdragits åt lektorn vid socialinstitutet i Stockholm I. Mundebo att biträda vid beredning av frågan om ökad elevintagning vid socialinstitutet. De båda experterna har sedermera gemensamt utarbetat en promemoria med förslag i ämnet, vilken framlades den 4 november 1963.

I sedvanlig ordning har *styrelserna för socialinstitutet* framlagt förslag rörande anslag för budgetåret 1964/65 till verksamheten vid institutet.

I nyssnämnda proposition lämnades en redogörelse för huvuddragen av socionomutbildningskommitténs betänkande. I det följande redogöres därför endast i korthet för kommitténs förslag rörande socionomutbildningens innehåll m. m. samt för remissinstansernas synpunkter i ämnet. Vidare lämnas en mera ingående redovisning av innehållet i den av experterna utarbetade promemorian, vilken i fortsättningen benämnes *departementspromemorian*. På vissa punkter behandlas frågor, vilka icke kräver riksdagens medverkan. Även på dessa punkter lämnas emellertid för sammanhangets skull en viss redovisning av förslagen.

II. Föreliggande förslag m. m. rörande socionomutbildningen

A. Kommitténs förslag

Socialinstitutens uppgifter m. m.

Kommittén konstaterar, att socionomutbildningen i vissa avseenden inte helt motsvarat arbetsmarknadens krav. Socionomernas arbetsuppgifter har blivit alltmer kvalificerade, och kraven på kunskaper har ökat. Det föreligger därför enligt kommittén behov av en omläggning av den nuvarande socionomutbildningen. Kommitténs förslag syftar till att uppnå en kvalitativ förbättring av såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen.

Enligt kommitténs mening bör socialinstituten vara fackhögskolor med uppgift att utbilda socionomer och att främja samhällsvetenskaplig forskning. Genom en breddning och fördjupning av den teoretiska utbildningen skulle socionomutbildningen kunna bli kvalitativt likvärdig med den utbildning som lämnas vid andra fackhögskolor, hävdar kommittén. Med hänsyn till utbildningsuppgifterna och utbildningens allmänna uppläggning bör enligt kommitténs uppfattning socialinstituten i framtiden benämnas *s o c i a l h ö g s k o l o r*. Liksom hittills bör — framhåller kommittén — även personer utan studentexamen beredas möjlighet att genomgå socionomutbildning.

Trots en betydande ökning av elevantalet vid instituten under senare år bedömer kommittén det som sannolikt, att en ytterligare ökning av utbildningskapaciteten kommer att bli erforderlig. En rad omständigheter talar enligt kommittén för ökat behov av socionomer, bl. a. den inom socialvården pågående förskjutningen mot förebyggande åtgärder samt utbyggnaden av rehabiliteringsverksamheten, den pågående upprustningen inom vårdområdena samt primär- och landstingskommunernas vidgade arbetsuppgifter och växande ekonomiska engagemang. Kommittén är därför inte främmande för tanken att det i framtiden kan bli aktuellt att inrätta en femte utbildningsanstalt för socionomutbildning men anser, att de nuvarande läroanstalterna i första hand bör byggas ut.

Socionomutbildningens innehåll

Socionomexamen kan nu avläggas på social, socialkommunal (i Stockholm förvaltningslinje) eller teoretisk linje. Under 1950-talet har två tredjedelar av de studerande antagits på sociala linjen, en fjärdedel på socialkommunala linjen (förvaltningslinjen) och övriga på teoretiska linjen eller till partiell utbildning. Man kan således enligt kommittén tala om två huvudgrupper av studerande: de som önskar en social inriktning av sin utbildning och de som önskar en kommunalekonomisk och administrativ inriktning. Även inom dessa båda huvudgrup-

per föreligger emellertid betydande variationer i fråga om studie- och yrkesinriktning. Kommittén har kommit till den uppfattningen, att skälen mot en linjedifferentiering i nuvarande form är mycket starka. Kommittén anser principiellt, att den fortgående specialiseringen ökar kraven på allmän kunskap och utblick. De studerande bör enligt kommittén erhålla en sådan utbildning, att de efter examen kan arbeta också inom andra sociala och kamerala arbetsområden än sådana som de ursprungligen syftat till. Vidare framhåller kommittén, att de gemensamma grundelementen i utbildningen är så framträdande, att det är både möjligt och lämpligt att hålla samman utbildningen i början av studiegången och uppskjuta differentieringen till ett senare skede av studierna. Kommittén föreslår i enlighet därmed, att samtliga studerande under det första studieåret skall genomgå en samhällsvetenskaplig grundkurs, varefter studierna genom val av lämplig kombination av examensämnen och studiepraktik differentieras efter intresseinriktning och framtidsplaner.

Normalstudietiden vid socialinstitutens båda yrkesutbildande linjer är nu $2\frac{1}{2}$ läsår, varav 17 månaders teoretiska studier och 8—10 månaders studiepraktik. Härtill kommer ett års förpraktik. En förlängning av studietiden är enligt kommittén nödvändig, om en kvalitativ förbättring av utbildningen skall kunna uppnås. Kommittén föreslår en sammanlagd utbildningstid av $3\frac{1}{2}$ läsår, varav $2\frac{1}{2}$ läsårs teoretiska studier (fem terminer) och ett års studiepraktik. Den enligt kommitténs mening alltför elementära förpraktiken förordas bli avskaffad; den sammanlagda utbildningstiden skulle därigenom bli lika lång som för närvarande.

Grundkursen skulle enligt kommitténs förslag omfatta följande delkurser: rättskunskap, statskunskap, statistik, sociologi, samhällsekonomi, socialpolitik och praktisk förvaltningskunskap med yrkesorientering.

Nuvarande studieordning med ett stort antal ämnen och kurser under en relativt kort utbildningstid har enligt kommittén inte givit utrymme för en fördjupning av studierna. Mot bakgrunden härav och med tanke på utbildningens syfte föreslår kommittén en begränsning av antalet examensämnen till fem, nämligen statskunskap, rättsvetenskap, samhälls- och företagsekonomi, sociologi och psykologi. Varje ämne föreslås omfatta en allmän kurs, som främst behandlar ämnets metodfrågor, jämte minst två alternativkurser. Kommittén motiverar i betänkandet valet av examensämnen och diskuterar ingående frågan om ämnenas innehåll och omfattning.

Kunskapsfordringarna för en betygsenhet skall enligt kommittén omfatta dels en allmän kurs, dels en av alternativkurserna i ämnet. Genom denna uppläggning skall alla studerande få handledning i respektive ämnes vetenskapliga metodik och kunna koncentrera studierna till den del av ämnet som är mest lämplig med hänsyn till yrkesinriktningen.

Kommittén föreslår att den praktiska utbildningen i sin helhet inarbetas i socionomutbildningen. Studiepraktiken föreslås omfatta ett år, fördelat på två fem-månadersperioder och en två-månadersperiod. Studiepraktiken bör enligt kommittén betraktas som utbildning. Kommittén betonar att tillgång till lämp-

liga praktikplatser och goda handledare är nödvändig för förverkligande av kommitténs förslag.

Enligt kommittén är det angeläget, att försök med särskilda undervisningscentra — dvs. institutioner som samtidigt tar emot ett större antal studerande för praktisk utbildning — kommer till stånd. Kommittén framhåller att det bör ankomma på socialhögskolorna att närmare undersöka förutsättningarna att anordna undervisningscentra. Socialhögskolorna måste också enligt kommitténs mening utvidga den kursverksamhet för handledare som bedrivits under senare år.

S o c i o n o m e x a m e n skall enligt kommittén kunna avläggas av den som dels genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst fyra betygsenheter i examensämnena, varav minst två betyg i ett sådant ämne, dels ock fullgjort godkänd studiepraktik. För studerande som inte fullgör studiepraktik, dvs. valt en utbildningsväg motsvarande den nuvarande teoretiska linjen, skall krävas minst sex betyg i examensämnena, varav minst två betyg i vart och ett av två sådana ämnen.

Högre utbildning för socionomer

I fråga om akademiska studier på grundnivå anser kommittén det knappast lämpligt att ha generella regler för överskrivning av betyg i socionomexamen. Kommittén har i stället den uppfattningen, att socionomutbildningen bör ge en tillräcklig grund för kvalificerade sociala, administrativa och kommunal-ekonomiska tjänster.

Kommittén har inte räknat med att licentiatstudier skall kunna bedrivas vid socialhögskolorna, varför den som önskar fortsätta sina studier mot licentiatexamen, förutsätts få avlägga sådan examen vid universitet. Kommittén föreslår att behörighet att avlägga filosofie licentiatexamen skall tillkomma den, som jämte socionomexamen förvärvat tre betygsenheter i ett ämne vid filosofisk fakultet. Då en socionom i allmänhet torde ha förvärvat två betyg i ifrågavarande ämne vid socialhögskola, innebär förslaget, att socionomen efter sin examen får bedriva normalt omkring en termins universitetsstudier, innan licentiatstudierna kan påbörjas.

B. Yttranden

Behovet av en utvidgning och fördjupning av socionomernas teoretiska utbildning och en effektivisering av studiepraktiken vitsordas av samtliga remissinstanser som yttrat sig i frågan. Sålunda framhåller *Svenska landskommunernas förbund* bl. a. följande.

Kommunerna befinner sig just nu i en omdaningsperiod. Den pågående indelningen i kommunblock torde successivt resultera i omfattande kommunsammanslagningar. I de större kommuner som sålunda efter hand väntas komma till stånd får man räkna med ökade krav på befattningshavarnas kunnighet och förmåga att handha alltmer kvalificerade uppgifter. Styrelsen hälsar därför med tillfredsställelse kommitténs förslag om en förbättrad socionomutbildning.

Svenska stadsförbundet understryker särskilt kommitténs helhetssyn på socio-
nomutbildningen såsom en klart yrkesinriktad fackhögskoleutbildning med en
genomförd integration mellan teori och praktik.

Remissinstanserna betonar genomgående, att den av kommittén föreslagna
kvalitetsförstärkningen av utbildningen skulle ge läroanstalterna högskolekarak-
tär, och med ett undantag biträdades förslaget att institutens benämning ändras
till socialhögskolor. Universitetsmyndigheterna tillstyrker sålunda att
socialinstitutet får karaktär av fackhögskolor, att de med hänsyn härtill benäm-
nes socialhögskolor samt att forskningsresurserna förstärkes inom de områden
socio-
nomutbildningen omfattar. *Statskontoret* har avvikande mening i fråga om
läroanstalternas benämning och finner att socialinstitutet på grund av bl. a. det
starka inslaget av praktisk utbildning intar en särställning gentemot övriga fack-
högskolor och därför bör bibehållas vid sin nuvarande benämning.

Behovet av ökade resurser för social och kommunalt administ-
rativ forskning understrykes av bl. a. *Svenska stadsförbundet*, *Svenska
landskommunernas förbund*, *Svenska socialvårdsförbundet*, *SACO*, *TCO*, *LO*
och *socialstyrelsen*. *Statskontoret* anser, att man inte nu bör fatta beslut som
binder den sociala forskningens framtida organisation. *Socialpolitiska kommittén*
uttalar i huvudsak följande.

Forskningen vid de framtida socialhögskolorna bör bedrivas främst som ett
led i undervisningen och utbildningen. Genom att i högre grad än som betingas
härav engagera sig i forskningsuppgifter kan dessa högskolor riskera att förlora
karaktären av högre fackskolor för utbildning av socio-
nomer med arbetsuppgifter
inom socialvården. Socialhögskolorna synes endast i mindre utsträckning kunna
utnyttjas för undersökningar av den typ, som avser ämbetsverks och kommit-
téers behov. Det torde nämligen inte vara möjligt att utrusta så små forsknings-
enheter, som socialhögskolorna kommer att bli, med den personal och maskin-
utrustning, som skulle behövas för att göra större undersökningar.

Frågan om en utökning av socialinstitutets utbildningskapacitet
utöver den av kommittén föreslagna och redan genomförda har berörts i flera
yttranden. Sålunda betraktar *socialstyrelsen* kommitténs förslag som endast ett
första steg i en utveckling mot ytterligare utbildning av socio-
nomer. I några ytt-
randen diskuteras spørsmålet om en femte utbildningsanstalt.

Frågan om socio-
nomutbildningens utformning och inne-
håll kommenteras av flertalet remissinstanser. Kommitténs förslag att samti-
digt med avskaffande av kravet om ett års förpraktik förlänga utbildningen till
tre och ett halvt år har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Förslaget att upp-
dela studietiden i dels en ettårig samhällsvetenskaplig grundkurs, dels tre termi-
ners mer djupgående studier och dels ett års studiepraktik har likaledes godta-
gits av de remissinstanser som yttrat sig däröver. Däremot har meningarna varit
delade om kommitténs förslag att avskaffa utbildningens linjeindelning och er-

sätta denna med ett friare val av examensämnen. Kommitténs förslag i detta avseende har i princip tillstyrkts av ett stort antal remissinstanser, men åtskilliga har uttalat viss tvekan och i flera fall förutsatt att någon form av standardisering av examina borde ske, exempelvis genom angivande av möjliga ämneskombinationer.

Kritiska synpunkter mot det av kommittén föreslagna fria ämnesvalet har anförts av bl.a. *fångvårdsstyrelsen*, *Svenska socialvårdsförbundet* samt *Stockholms stads social- och nykterhetsnämnder*. *Personalutbildningsberedningen* (PUB) avstyrker förslaget om fritt val av examensämnen och anser det nödvändigt med en begränsad form av standardisering, som tillgodoser arbetsmarknadens minimi-behov av allmän yrkesinriktning hos socionomerna. Enligt PUB:s mening bör för respektive yrkesinriktning inom socionomernas arbetsmarknad åtminstone två betygsämnen vara obligatoriska; begränsas standardkravet till en betygshet i vardera av två obligatoriska ämnen, kan halva betygssumman i examen ägnas åt valfri specialisering.

I åtskilliga remissyttranden har framförts förslag om olika jämkningar och ändringar i kommitténs förslag till ämnesindelning såväl för den samhällsvetenskapliga grundkursen som för examensämnena. Sålunda har ett stort antal remissinstanser, bl. a. *styrelserna för socialinstituten i Göteborg, Lund och Umeå*, uttalat att ämnet psykologi bör ingå i grundkursen. *Svenska landskommunernas förbund* hävdar, att kommunal ekonomi som ett av socialhögskolornas huvudämnen bör ha karaktären av självständigt examensämne. *LO* framhåller, att planeringsfrågornas ökade betydelse motiverar att samhällsplanering blir självständigt examensämne. *Medicinalstyrelsen*, *fångvårdsstyrelsen* och *Stockholms stads-kollegium* föreslår motsvarande ställning för ämnet socialvårdsmetodik.

De av kommittén förordade riktlinjerna för den praktiska utbildningens omfattning och uppläggning har godtagits eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Från flera håll framhålles nödvändigheten av en kvalitativ förstärkning av den praktiska utbildningen. *Svenska socialvårdsförbundet* understryker vikten av att studiepraktiken planeras i intim samverkan mellan socialhögskolor och praktikinstitutioner. Utbildningen av praktikhandledare bedöms av flera remissinstanser som betydelsefull. *Medicinalstyrelsen* ifrågasätter, om inte handledarutbildningen bör få en större omfattning än vad kommittén föreslagit.

Den av kommittén aktualiserade frågan om högre utbildning för socionomer har berörts av ett flertal instanser. Utredningsförslaget — att den som avlagt socionomexamen enligt den nya studieordningen efter viss komplettering skall äga behörighet att avlägga filosofie licentiatexamen — har i princip godtagits av bl. a. *statens råd för samhällsforskning* och *humanistiska fakulteterna i Lund och Göteborg*. *Universitetskanslern* och *humanistiska fakulteten i Stockholm* finner däremot, att nuvarande ordning med individuell dispensgivning bör bibehållas i avvaktan på närmare erfarenheter. Andra remissinstanser anser, att möjligheter till licentiatstudier snarast bör skapas vid socialhögskolorna.

Denna mening företräds av bl. a. *LO, TCO, Sveriges socialdemokratiska studentförbund, Svenska landskommunernas förbund och Sveriges socionomförbund.*

C. Departementspromemorian

Vid utarbetandet av departementspromemorian har departementschefens uttalanden i propositionen 1963:79 samt statsutskottets utlåtande i anledning av denna proposition (SU 110) tjänat som utgångspunkt. I promemorian behandlas främst frågorna rörande socionomutbildningens innehåll samt socialinstitutens utbildningskapacitet.

Socialinstitutens uppgifter

Följande allmänna riktlinjer bör enligt experterna gälla för socialinstitutens verksamhet.

Socialinstitutet har till uppgift att meddela vetenskaplig undervisning och praktisk utbildning åt blivande tjänstemän med sociala, administrativa och ekonomiska uppgifter i statlig, kommunal och enskild tjänst. Utbildningens karaktär av direkt yrkesutbildning understryker nödvändigheten av att anpassa institutets verksamhet till den förändring i yrkesuppgifter som ägt rum och kommer att äga rum inom socionomyrkena. Det har från alla håll poängterats att uppgifterna för socionomerna på arbetsmarknaden blivit alltmer kvalificerade och därför ställer krav på kunskaper utöver dem som den nuvarande utbildningen ger. För att institutet skall kunna fullgöra uppgiften att på adekvat sätt svara för den avsedda yrkesutbildningen erfordras därför en kvalitativ förstärkning av socionomutbildningen. Socionomutbildningskommitténs förslag att förlänga utbildningen vid institutet från nuvarande 2½ till 3½ år bör därvid vara vägledande. Ett års längre studier vid institutet bör kunna ge den kvalitetsförbättring, som erfordras under förutsättning att även effektiviteten i den teoretiska och praktiska utbildningen höjes.

Utbildningens kvalitativa förstärkning har varit motiv för kommitténs förslag att ändra institutets namn till socialhögskolor. Yttrandena över kommitténs förslag har vitsordat utbildningens högskolekaraktär. Oberoende av ställningstaganden till den sociala forskningens framtida organisation synes den kvalitativa förstärkningen av socionomutbildningen i och för sig vara tillräckligt skäl för det erkännande av utbildningens nivå som ligger i beteckningen högskola. En sådan namnförändring har säkerligen också en väsentlig betydelse för att i den snabba utbyggnaden av socionomutbildningen locka kvalificerade studerande och till nya lärartjänster rekrytera innehavare, som har samma vetenskapliga och pedagogiska kompetens som gäller vid universiteten.

Utbildningskapaciteten

Frågan om behov och tillgång av socionomer diskuteras i promemorian, varvid framhålls bl. a. följande.

Utbyggnaden av den kommunala socialvården och av hälso- och sjukvården samt upprustningen inom vårdområdena har inneburit ökad efterfrågan på personer med social utbildning och primär- och landstingskommunernas vidgade ar-

betsuppgifter och växande ekonomiska engagemang har lett till ökad efterfrågan på personer med administrativ och kommunalekonomisk utbildning. Härtill kommer att många socionomer under senare år har sökt sig till yrkesområden som tidigare endast i mindre grad lockat socionomer, exempelvis näringslivets personaltjänst, statlig förvaltning och sjukvårdsadministration.

Samtidigt har en betydande förstärkning av socialinstitutens utbildningskapacitet ägt rum. Antalet utbildningsplatser har, som framgår av följande tabell, ökat med cirka 80 procent under de tre senaste åren. Den ökade elevintagningen har emellertid ännu inte påverkat arbetsmarknadens tillgångssida; med nuvarande uppläggning av utbildningen dröjer det närmare tre år innan någon sådan effekt uppnås.

Lärosäte	Läsår			
	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64
Stockholm	130	130	130	150
Göteborg	65	80	80	120
Lund	70	85	100	120
Umeå	—	—	70	90
Summa	265	295	380	480

Socionomutbildningskommittén bedömde det som sannolikt, att en ytterligare kapacitetsökning kommer att bli erforderlig. Av departementspromemorian inhämtas i detta sammanhang i huvudsak följande.

Många remissinstanser framhåll, att kommittéförslaget borde betraktas som ett första steg i en utveckling mot ytterligare vidgad utbildning av socionomer. En mera aktiv vårdpolitik kommer att kräva ökade samhällsinsatser, inte minst i fråga om välutbildad arbetskraft för kurativa, organisatoriska och direkt vårdande uppgifter. Kommunerna har i icke ringa utsträckning tvingats besätta socionomtjänster med personer som saknat denna utbildning och i vissa fall avstått från att genomföra erforderliga personalförstärkningar i vetenskap om att kompetenta sökande knappast skulle kunna erhållas. I sin promemoria »Det högre utbildningsväsendets fortsatta utbyggnad» (december 1962) och i statistiska sammanställningar rörande tendenserna på akademikernas arbetsmarknad fram till mitten av 1970-talet (SOU 1962:55) uttalar prognos- och planeringsgruppen inom ecklesiastikdepartementet att man år 1970 torde kunna räkna med ett erforderligt intag av elever uppgående till cirka 700.

Experterna framhåller, att det är nödvändigt att ytterligare öka utbildningskapaciteten vid socialinstitutet. Med hänsyn till arbetsmarknadens behov förordas denna utbyggnad ske snarast. Det synes också enligt experterna finnas förutsättningar för att — samtidigt som utbildningens kvalitet förstärks — genomföra en successiv utbyggnad av socialinstitutens utbildningskapacitet. Avgörande faktorer i detta sammanhang är elevtillströmningen samt tillgången till lokaler, lärare och praktikplatser.

I fråga om elevtillströmningen inhämtas av promemorian, att antalet sökande under hela 1950-talet och fram till 1962 endast undergått mindre förskjutningar, bortsett från en nedgång några år vid mitten av 1950-talet. År 1963 skedde emellertid en betydande ökning av antalet sökande, från 641 år 1962

till 1 128 år 1963, något som enligt experterna synes sammanhånga med två omständigheter, dels de förändrade inträdesvillkoren, dels den planerade utbildningsreformen. Åtskilliga av dem som sökte inträde 1963 hade ingen eller mycket kort förpraktik. Det är uppenbart, framhåller experterna, att många personer som varit intresserade av socionomutbildning tvekat inför kravet på ett års förpraktik och att redan den uppmjukning som nu skett påverkat elevtillströmningen.

Lokalsituationen på de olika institutsorterna belyses i promemorian. Sålunda erinras om att stockholmsinstitutet under höstterminen 1963 erhöll nya lokaler. Under hösten 1964 beräknas enligt promemorian vissa mindre utrymmen tillkomma. Större lokalresurser torde — enligt vad som framhålles — bli tillgängliga först i samband med att institutet flyttar ut till Frescatiområdet, vilket enligt uppgift avses ske hösten 1967. Göteborgsinstitutet har enligt experterna redan med nuvarande utbildningskapacitet svårt att klara localsituationen, och ett gynnsammare läge beräknas uppstå först hösten 1965. För lundainstitutet anges, att ytterligare förhyrning blir erforderlig redan hösten 1964. Umeåinstitutet kan enligt promemorian först under hösten 1967 få en mera permanent lösning av lokalfrågan.

En ytterligare förstärkning av socialinstitutens utbildningskapacitet medför enligt experterna behov av nya lärartjänster. Med hänsyn dels till den allmänna knappheten på samhällsvetare med erforderlig akademisk meritring, dels till att vissa av institutens läroämnen inte har någon direkt motsvarighet vid andra lärosäten, kan det — enligt vad som framhålles i promemorian — komma att bli svårt att i erforderlig omfattning rekrytera kompetenta lärare. Experterna förutsätter emellertid, att en reformering av socionomutbildningen innebärande en kvalitativ förstärkning och institutens omvandling till högskolor kommer att kunna öka rekryteringsmöjligheterna. Man anser det därför vara möjligt att genomföra en fortsatt successiv utbyggnad av socionomutbildningen.

Även spørsmålet om tillgången på praktikplatser diskuteras i promemorian. En nödvändig förutsättning för ett genomförande av en kapacitetsökning är, framhåller experterna, att ett erforderligt antal lämpliga praktikplatser kan anskaffas. Den praktiska utbildningen utgör en betydande del av socionomutbildningen och bör därför enligt experterna tillmätas en central betydelse. Ett ökat intresse hos enskilda kommuner och andra arbetsgivare för att ge de studerande kvalificerad praktisk utbildning har enligt promemorian kunnat noteras. Om socialinstitutet får tillräckliga personella och materiella resurser för att bygga ut kontakten med praktikinstitutionerna, ordna handledarutbildning m. m., bör det, anser experterna, vara möjligt att — utan att göra avkall på den praktiska utbildningens kvalitet — ytterligare öka utbildningskapaciteten.

I promemorian konstateras sammanfattningsvis beträffande utbildningskapaciteten, att förutsättningar torde finnas för en ökning av antalet utbildningsplatser med ytterligare 60 från och med läsåret 1964/65, varav 30 i Stockholm och 30 i Umeå. Vid de övriga instituten anses localsituationen för närvarande hindra en ökad elevintagning. Intagningskapaciteten kommer — om ett högre intag ge-

nomföres — att uppgå till 540 elever per år. Vad gäller antalet nyintagna elever för tiden efter läsåret 1964/65 torde det — framhåller experterna — finnas skäl för en ytterligare ökning. De anser det dock inte vara möjligt att inom överskådlig tid genomföra ett i huvudsak fritt tillträde till socionomutbildningen. Knappheten på lokaler och lärare och framför allt den begränsade tillgången till praktikplatser sägs nödvändiggöra ett fixerat platsantal vid socialinstituten. Experterna, som anser att en fortsatt utbyggnad av utbildningskapaciteten bör ske successivt, finner den i det föregående redovisade lokalsituationen ge anledning till följande slutsatser:

- a. Socialinstitutet i Stockholm: ytterligare kapacitetsökning kan vara möjlig från och med läsåret 1967/68;
- b. Socialinstitutet i Göteborg: ytterligare kapacitetsökning kan vara möjlig tidigast från och med läsåret 1965/66;
- c. Socialinstitutet i Lund: ytterligare kapacitetsökning kan eventuellt vara möjlig från och med läsåret 1965/66;
- d. Socialinstitutet i Umeå: ytterligare kapacitetsökning kan vara möjlig från och med läsåret 1967/68.

Under förutsättning att lokalfrågorna kan lösas, synes det enligt experterna vara möjligt att mot slutet av 1960-talet, möjligen redan från och med läsåret 1967/68, uppnå den intagningskapacitet — 700 elever per år — som angivits i nämnda promemoria av prognos- och planeringsgruppen inom ecklesiastikdepartementet.

I detta sammanhang aktualiserar experterna frågan om elevintagning två gånger per år. För närvarande sker antagning av elever endast en gång om året, nämligen vid höstterminens början. Med gällande studiegång innebär detta att lärare och lokaler utnyttjas i något större omfattning under höstterminen än under vårterminen. Så förväntas också bli fallet efter en reformering av utbildningen.

Experterna finner flera skäl tala för att elevantagning bör äga rum även vid vårterminens början. Man kan härigenom — framhålls det — få ett jämnare utnyttjande av lärare och lokaler, effektivare utnyttja tillgängliga praktikplatser och ge eleverna en ökad valfrihet. Samarbetsnämnden bör därför, föreslår experterna, från och med läsåret 1965/66 få rätt att anta elever två gånger om året. Med hänsyn till den planerade reformeringen av utbildningen och de praktiska problem som därvid kan uppkomma under första läsåret anses elevantagning för läsåret 1964/65 böra ske endast vid höstterminens början.

En omläggning av elevantagningen bör enligt experterna också ge möjligheter att öka den årliga antagningen med cirka 30 elever vid vart och ett av instituten, utan att behovet av lektionssalar i motsvarande grad ökar.

Även spørsmålet om ett femte socialinstitut behandlas i promemorian. Enligt experterna synes det vara möjligt att ytterligare öka kapaciteten vid de befintliga instituten. Denna lösning förordas bli prövad i första hand. Behovet av ett nytt socialinstitut bör — enligt vad som framhålls — bedömas i samband med prövningen av frågan om ett sjätte universitet.

Socionomutbildningens innehåll

Socialinstitutens nuvarande utbildning är — såsom förut framhållits — differentierad på tre linjer. Eleverna fördelar sig för närvarande med omkring 80 procent på sociala linjen, 15 procent på förvaltningslinjen (socialkommunala linjen) och 5 procent på teoretiska linjen. Utbildningen för de båda yrkesutbildande linjerna består av cirka 17 månaders teoretiska studier och 8—10 månaders studiepraktik. För teoretiska linjen fordras ej studiepraktik. De teoretiska studierna består för samtliga linjer av omkring 1/3 gemensamma ämnen av mer allmänorienterande karaktär: stats- och kommunalkunskap, nationalekonomi och socialpolitik. Kritiken mot den nuvarande utbildningen har framför allt gällt att det inom den normala studietiden ej varit möjligt att fördjupa och specialisera studierna i de för socionomyrkena särskilt viktiga ämnena.

Huvudlinjerna i socionomutbildningskommitténs förslag — förlängning av den egentliga studietiden från 17 till 23 månader och samtidigt avskaffande av förpraktiken samt uppdelning av utbildningen på en ettårig grundkurs och 1½ års fördjupade studier i yrkesinriktade examensämnen jämte en ettårig studiepraktik — har i huvudsak tillstyrkts av remissinstanserna och utgör grunden för de i promemorian framförda förslagen. I en rad enskildheter föreslås emellertid ändringar jämfört med kommittéförslaget. Den samhällsvetenskapliga g r u n d k u r s e n föreslås omfatta ämnena rättskunskap, statskunskap, statistik, sociologi, samhällsekonomi med socialpolitik, socialrätt, psykologi samt praktisk förvaltningskunskap med yrkesorientering. Av promemorian inhämtas i fråga om det första årets studier bl. a. följande.

Den för alla examina gemensamma samhällsvetenskapliga grundkursen bör i sig rymma en allmän orientering om människorna i dagens samhälle sett ur olika vetenskapliga aspekter. Samtidigt skall den vara underlag för de fördjupade studier i ett mindre antal ämnen som följer efter grundkursen. Psykologi är ett av de centrala ämnena för social yrkesutbildning. Utrymme bör därför också i grundkursen beredas för ämnet psykologi. Detta är möjligt inom samma totalantal undervisningstimmar/elev som kommittén föreslagit, om utbildningen vid institutet i enlighet med vad som föreslås i det följande behåller den nu gällande principen om viss standardisering av examina för respektive sociala och ekonomiskt administrativa yrkesområden. Under dessa förutsättningar synes det nämligen möjligt att minska omfattningen av undervisningen i praktisk förvaltningskunskap och yrkesorientering till för varje större yrkesområde direkt relevanta moment. En del av utrymmet för ämnet psykologi i grundkursen har emellertid fått beredas på andra ämnens bekostnad. Sålunda sker viss minskning av statistik- och sociologiundervisningen. För sociologins del innebär detta att en del av socialpsykologin överförs till ämnet psykologi. I övrigt har i kommitténs förslag till grundkurs vidtagits den förändringen att socialpolitiken, fattad som de samhällsekonomiska aspekterna på den sociala utvecklingen, skilts från de rättsliga aspekterna och sammanförts med ekonomiundervisningen. Samhällsekonomi respektive socialrätt avser alltså att från två skilda utgångspunkter belysa samhällets sociala politik.

I promemorian behandlas härefter frågan om linjedifferentiering av utbildningen. Det hävdas bl. a. att de vid remissbehandlingen uttalade farhågorna att ett fritt val av examensämnen från yrkesutbildningssynpunkt skulle vara mindre tillfredsställande bör undanröjas genom en examensstandardisering, som direkt anknyter till socialinstitutens utbildningsuppgifter för olika yrkesområden. Utgångspunkten bör enligt experterna vara en fixering av de olika krav på fördjupade studier, som gör sig gällande inom de egentliga socionomyrkena. Med hänsyn härtill föreslås i promemorian, att instituten även framgent bör ha utbildningen organiserad inom en social linje, en förvaltningslinje samt en teoretisk linje.

Beträffande socionomutbildningskommitténs förslag till examensämnen framhålles i promemorian, att vissa justeringar kan vara motiverade mot bakgrunden av dels vad som anförts vid remissbehandlingen, dels den föreslagna linjedifferentieringen, dels ock de förändringar som föreslagits i fråga om grundkursen under det första studieåret. För att åstadkomma större möjligheter att inom ett linjedifferentierat system tillfredsställa olika krav på fördjupade kunskaper bör enligt experterna fordringarna på betygsenheter för examen på social linje och förvaltningslinje höjas från 4 till 5. Detta är möjligt — framhålles det — inom samma totala studietid, om studierna för ett betyg i ett ämne efter grundkursen inskränkes till $\frac{1}{2}$ termin i stället för av kommittén föreslagna $\frac{2}{3}$ termin. En sådan inskränkning av ett betygsstudier anses dessutom ge avsevärt bättre förutsättningar för en effektiv studieplanering när studietiderna skall avlösas av praktikterminer. Två betygsenheter i ett ämne skulle liksom i kommitténs förslag fortfarande fordra en hel termins studier efter ett betygsstudiet.

I promemorian föreslås följande konstruktion av examensämnena.

Examensämnen	Gemensam kurs	Alternativkurs eller speciell inriktning
Statskunskap	Allmän kurs	Allmän förvaltning
Rättsvetenskap	Allmän kurs	{ Kommunalrätt med civilrätt Socialrätt
Samhällsekonomi	Allmän kurs	{ Socialpolitik Företagsekonomi
Kommunal ekonomi	Allmän kurs	{ Kommunal redovisning Samhällsplanering
Sociologi	Allmän kurs	{ Arbetssociologi Social desorganisation Grupsociologi
Social metodik	Allmän kurs	{ Social förvaltning Socialvårdsmetodik
Psykologi	Allmän kurs	Differential- och individual- psykologi med psykiatri

I anslutning till denna sammanställning anföres i promemorian i huvudsak följande beträffande de enskilda examensämnen.

Samhällsekonomi. Ämnesnamnet bör inte inbegripa företagsekonomi eftersom studiet av denna alternativkurs ej är obligatorisk. Gentemot kommitténs förslag att låta det tidigare examensämnet socialpolitik bli en alternativkurs av ämnet samhällsekonomi har inga invändningar gjorts vid remissbehandlingen. Den sociala politiken kan naturligtvis också belysas från rättsliga eller sociologiska utgångspunkter. Det synes emellertid mest ändamålsenligt att som kommittén föreslagit använda beteckningen socialpolitik för de ekonomiska aspekterna på den sociala politiken.

Kommunal ekonomi. Vid remissbehandlingen har framhållits som brister i kommittéförslaget dels att ämnet kommunal ekonomi ej förekommer som självständigt ämne dels att ämnet samhällsplanering ej förekommer. Lämpligast torde vara att se samhällsplaneringens kunskapsstoff som en specialisering av ett självständigt ämne kommunal ekonomi. Samhällsplanering blir den naturliga specialiseringen för kommunala sekreterareuppgifter. Som en andra specialisering inom samma ämne för uppgifter inom drätsel förvaltning bör kommunal redovisning upptagas.

Social metodik. En integration av praktiska erfarenheter på socialvårdens område med olika moment av samhällsvetenskaplig teori är avgörande för socio-nomexamens användbarhet framför allt för kurativa arbetsuppgifter. Med inplaceringen av ämnet psykologi i grundkursen finns förutsättningar för ett utskiljande av socialvårdsmetodik från psykologiämnet. Tillsammans med studiet av den sociala förvaltningens funktioner bör socialvårdsmetodik studeras i ett särskilt examensämne social metodik. Visserligen kan det vara tveksamt om ämnet ännu har den egenart som är en förutsättning för studier över ettbetygsnivån, men ett direkt inlemmande i akademiska ämnen kan medföra nackdelar när det gäller att integrera teorien från flera ämnen (sociologi, psykologi, socialrätt och statskunskap) med praktiska erfarenheter.

I enlighet med vad socionomutbildningskommittén föreslagit bör, anser experterna, vid instituten ges en särskild kurs i sjukdomslära för sociala linjen. Vidare föreslås för blivande sjukvårdsadministratörer en särskild kurs i sjukvårdsförvaltning vid institut, där antalet elever med sådan yrkesinriktning så motiverar.

Kommitténs riktlinjer för studiepraktikens omfattning och uppläggning har allmänt tillstyrkts vid remissbehandlingen. I flera yttranden har poängterats, att en kvalitativ förstärkning av den praktiska utbildningen är angelägen.

För att studiepraktiken skall få den kvalitet som gör den till en del av en mer kvalificerad utbildning erfordras, framhåller experterna, en effektiv handledning av praktikanterna. En förutsättning för en fullvärdig utbildningsreform anses därför vara tillgång till praktikplatser, där instituten har garantier för att eleverna får kvalificerad handledning. Tillgången på lämpliga praktikplatser sägs vidare vara avgörande för institutens möjligheter att öka utbildningskapaciteten. Redan för budgetåret 1964/65 bör enligt experternas förslag medel beräknas för särskilda handledarkurser i socialinstitutens regi. Kurserna föreslås omfatta en vecka av föreläsningar och diskussioner. Respektive institut svarar enligt för-

slaget för rese- och traktamentsersättning i samband med kurserna och svarar också för ersättningen åt lärare eller utomstående experter som deltar från utbildningsanstalten. Omkring 300 deltagare vid 13 olika kurser bör, framhållas i promemorian, vara en riktpunkt för handledarutbildningen under första året efter utbildningsreformens genomförande. Ledningen och planeringen av denna verksamhet liksom ledningen av den praktiska utbildningen vid instituten ställer enligt experterna krav på en personalförstärkning vid instituten.

På längre sikt kan enligt experternas mening en omfattande handledarutbildning inte ensam vara tillräcklig för att ge ett ökat antal studerande vid socialinstituten en kvalitativt tillräcklig studiepraktik. Tillkomsten av ett antal undervisningscentra i större kommuner eller vid anstalter av olika slag skulle, framhållas det, skapa bättre förutsättningar att ge studiepraktiken karaktär av direkt utbildning. Från såväl kommunalt som statligt håll har intresse visats för tanken. Fångvårdsstyrelsen har sålunda i sitt yttrande över kommittéförslaget antytt lämpligheten av undervisningscentra inom kriminalvården. Experterna anser det böra ankomma på styrelserna för socialinstituten att i samverkan med vederbörande myndigheter inkomma med förslag till upprättande av särskilda undervisningscentra.

Ex a m e n s k r a v e n för socionomexamen bör enligt promemorian fixeras så, att garantier erhålles för att utbildningen direkt svarar mot de yrkeskrav som gäller för socionomernas arbetsmarknad. Följande regler föreslås.

Sociala linjen: Socionomexamen vid social linje avlägges av den, som dels genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst fem betygsenheter i examensämnena, dels ock fullgjort tolv månaders godkänd studiepraktik. I examen skall ingå minst tre betygsenheter förvärvade inom två eller tre av ämnena rättsvetenskap (alternativkurs: socialrätt), psykologi och social metodik. Två betygsenheter erfordras i minst ett av i examen ingående ämnena. Halva betygsenheter och betygsenheter över två betyg inräknas ej i examens betygssumma. Betyg i ämnet kommunal ekonomi eller dess alternativkurser får ej inräknas i examen.

Förvaltningslinjen: Socionomexamen vid förvaltningslinje avlägges av den, som dels genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst fem betygsenheter i examensämnena, dels ock fullgjort tolv månaders godkänd studiepraktik. I examen skall ingå minst tre betygsenheter förvärvade inom två eller tre av ämnena statskunskap, rättsvetenskap (alternativkurs: kommunalrätt med civilrätt) och kommunal ekonomi. Två betygsenheter erfordras i minst ett av i examen ingående ämnena. Halva betygsenheter och betygsenheter över två betyg inräknas ej i examens betygssumma. Betyg i ämnet social metodik eller dess alternativkurser får ej inräknas i examen.

Teoretiska linjen: Socionomexamen vid teoretisk linje avlägges av den, som dels genomgått godkänd grundkurs, dels ock förvärvat minst åtta betygsenheter i examensämnena. Två betygsenheter erfordras i minst två ämnena. Halva betygsenheter får ej inräknas i examens slutsumma. Betyg i ämnena kommunal ekonomi och social metodik eller deras alternativkurser får ej inräknas i examen.

En ettbetygsenhet kan för varje examen bestå av en kurskombination bestående av alternativkurser från två olika examensämnena. För ettdera av dessa ämnen skall den allmänna kursen vara inhämtad.

Genom de föreslagna examenskraven för sociala linjen och förvaltningslinjen vinnes garantier för att just de ämnen som anses nödvändiga för olika arbetsuppgifter inom socionomyrkena alltid ingår med minst tre av fem betygsenheter. Genom höjningen av kraven på antalet betygsenheter har emellertid samtidigt skapats utrymme för de ytterligare kunskaper som anses önskvärda inom olika yrkesområden.

Tills vidare bör ämnet social metodik med hänsyn till den relativt ringa omfattningen av direkt vetenskaplig litteratur inom ämnesområdet endast avse studier för ettbetygsstadiet.

Från teoretiska linjens examina har uteslutits ämnena kommunal ekonomi och socialvårdsmetodik. Motivet härför är att teoretisk utbildning ej ställer krav på studiepraktik vilket för dessa ämnens del är oundgängligt.

I fråga om undervisningen konstateras i promemorian, att antalet schematimmar per elev är lägre vid socialinstituten än vad som numera i allmänhet gäller vid universiteten. Enligt experterna bör undervisningen vid instituten nu effektiviseras efter samma linjer som skett vid universiteten genom beslut åren 1958 och 1959. Med hänsyn härtill föreslås i promemorian dels att grundkursen skall meddelas i form av lektionsundervisning, dels att undervisningen för en betygsenhet i examensämnena skall organiseras huvudsakligen som lektionsundervisning. Omfattningen av undervisningen inom grundkursen beräknas till omkring 14 timmar samt på betygsstadiet till cirka 10 timmar per elev och vecka. För överbetygsstadiet anses uppsattsseminarier och lektionsundervisning vara de lämpligaste undervisningsformerna; antalet undervisningstimmar föreslås bli 7—8 per elev och vecka.

Vissa särskilda utbildningsfrågor

I promemorian framhålles angående partiell utbildning vid socialinstituten, att denna bör bevaras och att det bör ankomma på institutens samarbetsnämnd att utforma antagningsbestämmelser till sådan utbildning. Vidare behandlas frågan om socionomernas möjligheter att bedriva högre studier. Experterna, som i likhet med kommittén förordar att socionomer skall beredas tillträde till licentiatstudier, anför bl. a. följande.

Genom den föreslagna utbildningsreformen och genom den redan genomförda kvalitetsförstärkningen av lärarorganisationen vid socialinstituten (inrättandet av universitetslektorstjänster) bör tillräckliga garantier finnas för att socionomer efter komplettering vid filosofisk fakultet till tre betyg i ett ämne kan genomföra licentiatstudier i samma ämne. Det bör därvid betraktas som en fördel, om också socionomer utan studentexamen ges tillfälle till högre utbildning.

För socionomer som avlagt examen enligt äldre studieordning måste trebetygsstudier vid universitet föregås av kompletterande studier enligt den nya studieordningen vid socialinstituten.

Behovet av fortbildning inom socionomernas verksamhetsområden är stort, framhåller experterna. Flera skäl anses tala för att fortbildningsverksamhe-

ten under de närmaste åren bör ha betydande omfattning. En ny kommunindelning, nya riktlinjer för budget och redovisning, nya vårdmetoder och större insatser för förebyggande åtgärder och rehabilitering ökar behovet av kompletterande utbildning.

Med hänsyn till de kostnader den s. k. mentalhygieniska kursen medför finns det — enligt experterna — för närvarande ringa möjligheter att tillgodose andra angelägna fortbildningsbehov. Till fortbildning av socionomer bör därför, anser experterna, från och med nästa budgetår anvisas ett högre belopp än det nu utgående.

Inträdesvillkoren

Bestämmelserna för tillträde till socionomutbildning bör enligt experterna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med socionomutbildningskommitténs förslag, dvs. studentexamen eller vid särskilt inträdesprov styrkta kunskaper motsvarande fordringarna enligt studentexamen i svensk skrivning, modern historia, samhällskunskap, ekonomisk geografi och engelska. Experterna anser dock, att vissa justeringar av förslaget är motiverade med hänsyn till remissinstansernas synpunkter; sålunda bör provet i ekonomisk geografi utbytas mot kunskapsprov i matematik med krav motsvarande lärokursen för första årskursen på allmänna gymnasiet's allmänna linje.

Kravet på för praktik förordas bortfalla. Flerårigt och väl vitsordat arbete inom ett område för vilket instituten utbildar liksom kvalificerade statliga, kommunala eller andra förtroendeuppdrag bör enligt experterna dock kunna tillgodoräknas efter beslut i varje särskilt fall av samarbetsnämnden. Av promemorian framgår, att de föreslagna nya intagningsbestämmelserna inte kan tillämpas redan vid 1964 års elevantagning. Samarbetsnämnden förutsätts utfärda de övergångsbestämmelser som kan visa sig påkallade. Nämnden bör även — understyks det — beakta de omläggningar som sker och kommer att ske på skolans område samt föreslå erforderliga ändringar av inträdesvillkoren.

Personalorganisationen

Socionomutbildningskommittén föreslog, att det vid socialinstituten skulle finnas följande lärartjänster: universitetslektor och lektor samt i vissa ämnen professor jämte assistent. För den praktiska utbildningen skulle finnas konsulttjänster. Kommitténs förslag har i vad det avsåg universitetslektorer, lektorer och konsulenter redan genom beslut vid 1963 års riksdag blivit genomfört. Universitetslektorerna har att bestrida huvuddelen av den teoretiska undervisningen, medan lektorerna i första hand bestrider undervisning i de mera praktiskt inriktade undervisningsmomenten.

I fråga om behovet av nya lärartjänster anför experterna, att följande faktorer har avgörande betydelse i sammanhanget.

1. Den under åren 1962 och 1963 vidtagna ökningen av antalet elevplatser vid instituten medför automatiskt och successivt ett ökat antal närvarande elever vid instituten.

2. Den i det föregående föreslagna kapacitetsökningen vid instituten i Stockholm och Umeå medför en ytterligare ökning av det totala antalet närvarande elever.

3. Utbildningsreformen medför ett avsevärt ökat antal undervisningstimmar per elev för det första studieåret 1964/65. Däremot får inte utbildningens förlängning från $2\frac{1}{3}$ till $3\frac{1}{2}$ år effekt på undervisningsvolymen förrän under budgetåret 1966/67.

Omkring en tredjedel av den totala undervisningen vid socialinstituten meddelas nu av timarvoderade lärarkrafter. Den utökning av undervisningsvolymen, som förutsätts för kommande budgetår, måste enligt experterna i första hand leda till inrättande av nya fasta lärartjänster. Relationen inom ramen för den totala undervisningsvolymen mellan fasta och timarvoderade lärare bör förskjutas till förmån för fast anställda lärare, hävdas det vidare. Med den intensivare undervisning, som utbildningsreformen syftar till, är det enligt vad experterna framhåller knappast möjligt att i större utsträckning lita till timarvoderade krafter. Lokaltillgången på längre sikt anses framtvinga en successiv ökning av undervisningsandelen för fasta lärare. Det är enligt promemorian knappast möjligt att i någon väsentlig utsträckning engagera utomstående lärarkrafter, om tillgången till undervisningslokaler ej ger utrymme för en nödvändig elasticitet.

Följande lärartjänster föreslås av experterna inrättade från och med den 1 juli 1964.

Socialinstitutet i Stockholm: Tre universitetslektorstjänster avseende en rättsvetenskap, särskilt socialrätt, en sociologi samt en statskunskap; en lektorstjänst (A 25) avseende praktisk förvaltningskunskap.

Socialinstitutet i Göteborg: Tre universitetslektorstjänster avseende en rättsvetenskap, en psykologi samt en sociologi; en lektorstjänst (A 25) avseende praktisk förvaltningskunskap.

Socialinstitutet i Lund: Två universitetslektorstjänster avseende en statskunskap och en rättsvetenskap; en lektorstjänst (A 25) avseende praktisk förvaltningskunskap.

Socialinstitutet i Umeå: Två universitetslektorstjänster avseende en psykologi och en rättsvetenskap, särskilt socialrätt; en lektorstjänst (A 25) avseende praktisk förvaltningskunskap.

Antalet för läsåret 1964/65 nytillkommande undervisningstimmar har av experterna beräknats uppgå till i Stockholm 1 800, i Göteborg 1 000, i Lund 1 050 och i Umeå 1 200. Större delen av detta undervisningsbehov avses bli täckt genom de i promemorian föreslagna tjänsterna som universitetslektor och lektor.

I promemorian föreslås vidare, att i samband med den föreslagna rubriceringen av ämnen i grundkurs och av examensämnen bör vid socialinstitutet i Stockholm

en av de befintliga lektorstjänsterna i social metodik och administration i stället avse social metodik samt två lektorstjänster avse praktisk förvaltningskunskap. Vid vart och ett av socialinstituterna i Göteborg, Lund och Umeå bör en av de befintliga lektorstjänsterna i social metodik och administration avse social metodik och i Göteborg och Lund en praktisk förvaltningskunskap.

Beträffande behovet av nya tjänster i övrigt anför experterna bl. a. följande.

För den praktiska utbildningen inrättades från och med den 1 juli 1963 konsulenttjänster (A 21). Uppgifterna för konsulenterna avser kontakten med praktikinstitutioner, anskaffande av praktikplatser och praktikförmedling. Genom den i det föregående föreslagna omläggningen av studiepraktiken till en längre och mer kvalificerad praktisk utbildning ställes ökade krav på konsulenterna. I enlighet med vad som föreslagits från socialinstitutens styrelser bör inrättas en förste konsulenttjänst (A 25) vid vart och ett av de fyra instituten.

Genomförandet av utbildningsreformen och den snabba ökningen av antalet elever förutsätter — såsom socionomutbildningskommittén föreslagit — en förstärkning av den administrativa personalen. I enlighet med kommittéförslaget bör vid vart och ett av instituten inrättas en sekreterartjänst (A 21). De kamerala arbetsuppgifterna kan lämpligen åvila den assistenttjänst (A 15), som inrättats från och med den 1 juli 1963 vid instituten i Göteborg, Lund och Umeå. En sådan tjänst bör nu ersätta kansliskrivartjänsten i Stockholm. Assistenttjänsten (A 17) vid institutet i Stockholm ersättes med sekreterartjänsten (A 21).

För biträdesuppgifter erfordras främst på grund av det ökade elevantalet en förstärkning av personalen vid instituten i Stockholm och Umeå. Vid institutet i Stockholm bör inrättas en tjänst som kontorist, en tjänst som kanslibitråde och en tjänst som kontorsbiträde. Vid institutet i Umeå bör tillkomma en tjänst som kanslibitråde och en tjänst som kontorsbiträde. Vid vart och ett av instituten i Göteborg och Lund bör inrättas en tjänst som expeditjonsvakt.

En utbyggnad av socialinstitutens verksamhet kommer att medföra ökade uppgifter för institutens bibliotek. Socialvetenskapliga biblioteket vid socialinstitutet i Stockholm intar därvid en särställning. Biblioteket fungerar på en gång som fakultetsbibliotek för de samhällsvetenskapliga ämnena vid Stockholms universitet och som bibliotek för socialinstitutets lärare och elever. Med den stora elevtillströmningen till samhällsvetenskaperna vid universitetet som ägt rum under senaste år och den nu föreslagna utbyggnaden vid socialinstitutet är bibliotekets personal helt otillräcklig. I enlighet med socionomutbildningskommitténs förslag bör därför vid socialinstitutet i Stockholm inrättas en tjänst som biblioteksamanuens i reglerad befordringsgång. Vid instituten i Göteborg och Lund bör tillkomma halvtidstjänster som förste biblioteksbiträde.

Experternas förslag till personalorganisation för budgetåret 1964/65 — jämfört med innevarande budgetår — sammanfattas i följande tabell. De universitetslektorat som innehåses av rektorerna har ej medtagits i översikten.

Tjänst	Stockholm		Göteborg		Lund		Umeå	
	63/64	64/65	63/64	64/65	63/64	64/65	63/64	64/65
Rektor B 1	1	1	1	1	1	1	1	1
Universitetslektor	4	7	2	5	3	5	3	5
Lektor A 25	3	4	2	3	2	3	1	2
Förste konsulent A 25	—	1	—	1	—	1	—	1
Konsulent A 21	2	2	1	1	1	1	1	1
Sekreterare A 21	—	1	—	1	—	1	—	1
Assistent A 17	1	—	—	—	—	—	—	—
Assistent A 15	—	1	1	1	1	1	1	1
Kansliskrivare A 11	1	—	—	—	—	—	—	—
Kontorist A 9	1	2	1	1	1	1	1	1
Kanslibitråde A 7	2	3	1	1	1	1	1	2
Kontorsbiträde A 2—5	1	2	2	2	2	2	—	1
Expeditionsvakt A 7	1	1	—	1	—	1	—	—
Förste bibliotekarie A 27	1	1	—	—	—	—	—	—
Förste biblioteksamanuens A 17—19	—	1	—	—	—	—	—	—
Förste biblioteksassistent A 13	1	1	—	—	—	—	—	—
Biblioteksbiträde A 9	1	1	—	½	—	½	—	—
Summa	20	29	11	18½	12	18½	9	16

Utbildningsreformen och nu förutsebara kapacitetsökningar vid instituten kommer att innebära en starkt ökad undervisningsvolym vid instituten under de år, som följer närmast efter reformens genomförande, framhåller experterna. Beräkningar av undervisningsvolymen för åren 1965/66—1967/68 måste med nödvändighet vara tämligen osäkra. Det understryks att man inte med större noggrannhet kan förutsäga hur eleverna kommer att fördela sig på olika ämnen och vilken gruppindelning, som av den anledningen blir aktuell. Man kan heller inte mer exakt beräkna hur många studerande enligt äldre studieordning, som kommer att komplettera sina studier till den nya utbildningsformen.

De framlagda förslagen rörande utbildningskapaciteten kan enligt promemorian väntas medföra, att antalet närvarande studerande ökas från cirka 1 410 läsåret 1963/64, 1 660 läsåret 1964/65, 1 975 läsåret 1965/66 och 2 225 läsåret 1966/67 till 3 000 läsåret 1967/68. Med hänsyn till den expansion som väntas beräknar experterna behovet av nya lärartjänster till 13 läsåret 1965/66, 6 läsåret 1966/67 och 19 läsåret 1967/68. Det ökade elevantalet ställer enligt experterna samtidigt krav på en successiv utökning av antalet tjänster som konsulent. I promemorian beräknas behovet till tre nya konsulenttjänster vid vart och ett av instituten fram till läsåret 1967/68.

Vissa kostnadsberäkningar

För innevarande budgetår är på riksstaten uppförda förslagsanslag till socialinstitutet i Stockholm: Avlöningar 739 000 kr., socialinstitutet i Stockholm: Omkost-

nader 108 000 kr., socialinstitutet i Göteborg: Avlöningar 455 000 kr., socialinstitutet i Göteborg: Omkostnader 81 000 kr., socialinstitutet i Lund: Avlöningar 469 000 kr., socialinstitutet i Lund: Omkostnader 91 000 kr., socialinstitutet i Umeå: Avlöningar 359 000 kr. samt socialinstitutet i Umeå: Omkostnader 108 000 kr. Vidare är uppfört ett reservationsanslag till fortbildning av socionomer m. m. 55 000 kr.

Medelsbehovet för avlöningar vid instituten budgetåret 1964/65 har av experterna framräknats — med hänsyn till de förslag som presenterats i promemorian — till belopp som framgår av följande sammanställning.

Anslags- och delposter i avlöningsstaten	Stockholm	Göteborg	Lund	Umeå
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	264 000	199 000	196 000	196 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	10 000	5 000	5 000	5 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:				
a) Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	317 000	223 000	234 000	175 000
b) Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	200 000	87 000	88 000	79 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	260 000	167 000	164 000	147 000
Summa kr.	1 051 000	681 000	687 000	602 000

Beträffande anslagsberäkningarna inhämtas i övrigt av promemorian bl. a. följande.

Socionomutbildningskommittén föreslog, att den avlöningsförstärkning (nu 2 760 kr. för år) som — utöver lönen (B 1) — utgår till rektorerna vid instituten i samband med utbildningens reformering borde höjas till 4 140 kr. per år. Denna höjning har medräknats under anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän*.

Under anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t* har i enlighet med socionomutbildningskommitténs förslag medel beräknats till representationsbidrag till rektor med 1 800 kr. vid socialinstitutet i Stockholm och med 1 200 kr. till var och en av rektorerna vid instituten i Göteborg, Lund och Umeå.

Under delposten till *avlöningar till vissa lärare m. m.* beräknas ökad medelsåtgång för dels undervisnings- och examinationsarvoden till timlärare, dels undervisningsarvoden till lärare vid handledarkurser, dels arvoden i samband med inträdesprov, dels ock arvode till assistent för allmänt institutionsarbete.

Kostnaderna för ytterligare undervisnings- och examinationsarvoden har för socialinstitutet i Stockholm beräknats till 36 000 kr.; för socialinstitutet i Göteborg har beräknats en minskning med 24 000 kr., för socialinstitutet i Lund en ökning med 11 000 kr. och för socialinstitutet i Umeå en ökning med 21 000 kr.

Kostnaderna för handledarutbildningen består dels i undervisningsarvoden dels i rese- och traktamentsersättningar. Undervisningsarvoden upptages under denna delpost, rese- och traktamentsersättningar upptages på omkostnadsstaten. Beräkningarna har utgått från att samtliga institut anordnar ett antal handledarkurser om vardera en vecka i internatförläggning eller vid vederbörande institut. För Stockholmsinstitutets del har beräknats fyra kurser och för vart och ett av instituten i Göteborg, Lund och Umeå tre kurser. Under ifrågavarande delpost har för undervisningsarvoden vid handledarutbildning upptagits för institutet i Stockholm 10 000 kr., för institutet i Göteborg 6 500 kr., för institutet i Lund 8 000 kr. samt för institutet i Umeå 6 000 kr.

Med hänsyn till lämpligheten att förlägga inträdesproven till juni i stället för augusti månad bör för nästa budgetår som en engångsutgift upptagas kostnader för såväl inträdesprov i augusti 1964 som i juni 1965. Här har beräknats en fördubbling av nu anvisade medel för inträdesprov.

Medel för arvoden till assistenter för allmänt institutionsarbete bör med hänsyn till utbildningens omläggning och ökat elevantal uppräknas. Assistenterna har som uppgifter bl. a. studierådgivning och planering av seminariearbete. Dessa uppgifter blir avsevärt mer omfattande i samband med den omläggning av utbildningen som föreslagits i det föregående. För socialinstitutet i Stockholm har för detta ändamål beräknats ytterligare 10 000 kr., för institutet i Göteborg 5 000 kr., för institutet i Lund 5 000 kr. samt för institutet i Umeå 6 000 kr.

Under delposten *avlöningar till annan icke-ordinarie personal* har en minskning av 3 000 kr. av medel till extra vaktmästar- och biträdeshjälp beräknats för socialinstitutet i Göteborg medan en ökning av 2 000 kr. för samma ändamål beräknas för socialinstitutet i Umeå.

Av följande sammanställning framgår — med fördelning på poster — dels anslagen till omkostnader för innevarande budgetår, dels de belopp för nämnda ändamål, som experterna funnit erforderliga för budgetåret 1964/65.

Anslags- och delposter i omkostnadsstaten	Stockholm		Göteborg		Lund		Umeå	
	1963/64	1964/65	1963/64	1964/65	1963/64	1964/65	1963/64	1964/65
1. Sjukvård m. m., förlagsvis	2 000	2 000	1 500	2 000	1 500	2 000	1 500	2 000
2. Reseersättningar, förlagsvis	10 000	58 000	7 000	43 000	7 000	43 000	12 000	48 000
3. Expenser:								
a) Bränsle, lyse och vatten, för- slagsvis	—	—	9 000	11 000	15 000	17 000	9 000	11 000
b) Biblioteket . . .	40 000	43 000	9 000	11 000	9 000	11 000	9 000	13 000
c) Institutet i öv- rigt	56 000	67 000	49 500	53 000	43 500	53 000	36 500	45 000
4. Inredning och ut- rustning av nya lokaler	—	18 000	5 000	17 000	15 000	15 000	40 000	29 000
Summa kr.	108 000	188 000	81 000	137 000	91 000	141 000	108 000	148 000

I fråga om anslagsberäkningarna inhämtas av promemorian bl. a. följande.

Under anslagsposten *reseersättningar* har medel beräknats för reseersättningar och traktamenten åt praktikhandledare och lärare i samband med av instituten anordnade handledarkurser. För detta ändamål har beräknats för socialinstitutet i Stockholm 48 000 kr., för socialinstitutet i Göteborg 36 000 kr., för socialinstitutet i Lund 36 000 kr. samt för socialinstitutet i Umeå 36 000 kr.

Under delposten till *biblioteket* har för bokinköp beräknats ökade kostnader för instituten i Stockholm, Göteborg och Lund, i första hand betingade av viss förnyelse av kursboksbeståndet i samband med undervisningens omläggning. För institutet i Umeå erfordras jämväl en successiv ackquisition, för att biblioteket skall kunna fungera som referens- och kursbibliotek. För socialinstitutet i Stockholm har beräknats ökade kostnader för bokinköp med 3 000 kr., för socialinstitutet i Göteborg med 2 000 kr., för socialinstitutet i Lund med 2 000 kr. samt för socialinstitutet i Umeå med 4 000 kr.

Under anslagsposten till *inredning och utrustning* av nya lokaler har för respektive institut beräknats medel för inredning och utrustning av tjänsterum åt nya befattningshavare och i mån av behov inredning av nya lärosalar.

Mot bakgrunden av vad som anförts om angelägenheten av att socionomer bereds tillfälle till fortbildning föreslår experterna en höjning av reservationsanslaget till *fortbildning av socionomer m. m.* för budgetåret 1964/65 med 20 000 kr. till 75 000 kr.

D. Departementschefen

Under de senaste åren har genomförts en successiv utbyggnad av socialinstitutens utbildningskapacitet. Antalet antagna elever per år har i det närmaste fördubblats sedan läsåret 1960/61. Denna expansion har möjliggjorts genom att dels de äldre instituten i Stockholm, Göteborg och Lund erhållit ökade resurser, dels ett nytt socialinstitut upprättats i Umeå fr. o. m. budgetåret 1962/63.

Utbyggnaden av instituten har skett på grundval av främst de förslag som socionomutbildningskommittén framlagt. I kommitténs slutbetänkande (SOU 1962: 43) förordades fortsatt ökning av utbildningskapaciteten, kvalitativ förbättring av såväl den teoretiska som den praktiska utbildningen, omvandling av socialinstitutet till socialhögskolor samt statligt huvudmannaskap för dessa läroanstalter. Genom beslut av förra årets riksdag i anledning av propositionen 1963: 79 förverkligades några av kommitténs förslag: antalet utbildningsplatser ökades från 380 till 480, instituten förstatligades och en rad nya lärartjänster, bl. a. universitetslektorat, inrättades. I nämnda proposition framhöll jag, att jag inte var beredd att då taga ställning till kommitténs förslag i vad de avsåg socialinstitutens omvandling till socialhögskolor samt en mer genomgripande förändring av utbildningens innehåll och uppläggning. Jag förutskickade emellertid, att jag efter ytterligare överväganden snarast möjligt skulle återkomma med förslag bl. a. om reformering av socionomutbildningens utformning och innehåll.

I det följande avser jag att framlägga förslag rörande ändrad utformning av socionomutbildningen m. m.

För den nuvarande socionomutbildningen kan man beräkna en normal studietid av två och ett halvt år, vartill kommer en ettårig förpraktik. Utbildningen bedrivs på tre linjer. Av dessa omfattar *sociala linjen* yrkesutbildning för befattningar inom socialvård, kriminalvård, kuratorsverksamhet och personaltjänst, *förvaltningslinjen* (socialkommunala linjen), yrkesutbildning för befattningar av administrativ och kameral karaktär främst inom kommunal men också inom statlig förvaltning, samt *teoretiska linjen* en allmän samhällsvetenskaplig utbildning. Närmare fyra femtedelar av totalantalet elever studerar för närvarande på den sociala linjen. Utbildningen vid de yrkesinriktade linjerna innefattar ca nio månaders studiepraktik.

Socionomutbildningskommittén konstaterade i sitt slutbetänkande, att den nuvarande utbildningen i stort sett visat sig motsvara sitt syfte; i vissa avseenden ansågs den dock inte ha tillfredsställt arbetsmarknadens krav. Kommittén föreslog därför en förlängning av utbildningstiden med ett år till tre och ett halvt år, uppdelade på två och ett halvt års teoretiska studier och ett års studiepraktik. Enligt kommitténs förslag borde emellertid den nuvarande ettåriga förpraktiken samtidigt avskaffas; den sammanlagda utbildningstiden fram till socionomexamen skulle därigenom bli lika lång som för närvarande. Den nuvarande linjeindelningen borde enligt förslaget slopas och ersättas med ett friare val av examensämnen. Den teoretiska delen av utbildningen föreslogs omfatta en ettårig samhällsvetenskaplig grundkurs samt tre terminers mera djupgående studier i yrkesinriktade examensämnen. Kommittén ansåg vidare ett genomförande av den föreslagna breddningen och fördjupningen av utbildningen motivera, att socialinstitutet i framtiden borde benämnas socialhögskolor. I detta sammanhang framhöll kommittén, att förutsättningar måste skapas för en utveckling av den samhällsvetenskapliga forskningen på de områden som särskilt aktualiseras i samband med socionomutbildningen. Med hänsyn härtill föreslog kommittén, att professorstjänster skulle inrättas vid socialhögskolorna.

Kommitténs förslag tillstyrktes i huvudsak av remissinstanserna. I samtliga yttranden vitsordades behovet av en kvantitativ och kvalitativ förstärkning av utbildningen. På vissa punkter restes emellertid invändningar mot förslaget. I flera yttranden betonades, att utbildningens praktiska yrkesinriktning måste bevaras. Flera remissinstanser befarade, att ett avskaffande av den hittillsvarande linjeindelningen kunde innebära risk för att socionomerna icke skulle få kvalificerade yrkeskunskaper. Vidare framfördes skiftande meningar rörande den sociala forskningens organisation.

I propositionen 1963:79 anslöt jag mig till kommitténs allmänna synpunkter rörande behovet av en förbättrad socionomutbildning. Jag framhöll emellertid, att spørsmålet om socionomutbildningens utformning rymmer vanskliga avvägningsproblem. I samband därmed underströk jag, att utbildningens karaktär av en sammanhållen, mot vissa centrala fält inriktad yrkesutbildning borde bevaras.

Såsom nyss nämnts fann jag det påkallat att före ett slutligt ställningstagande ytterligare överväga kommitténs förslag.

Såsom framgår av den tidigare redovisningen har vid den fortsatta beredningen inom departementet av kvarstående frågor rörande socionomutbildningen särskilt tillkallade experter utarbetat en departementspromemoria. Experternas förslag skiljer sig från kommitténs främst däri, att experterna förordar ett bibehållande av den nuvarande linjeindelningen med en social linje, en förvaltningslinje och en teoretisk linje. I anslutning till synpunkter framförda vid remissbehandlingen av kommittéförslaget förordar experterna vidare vissa justeringar i fråga om ämneskonstruktion och ämnesnamn.

De av experterna i departementspromemorian uppdragna riktlinjerna för socionomutbildningens utformning synes mig i huvudsak ägnade att läggas till grund för ett beslut. Genom de i promemorian föreslagna modifikationerna av kommittéförslaget har vissa väsentliga invändningar som framförts mot detta under remissbehandlingen beaktats. Endast beträffande några enskildheter vill jag förorda ändringar av experternas förslag.

Socialinstituten har enligt gällande stadga till ändamål att meddela vetenskaplig undervisning och praktisk utbildning för social och kommunaladministrativ tjänst, att sprida kunskap i socialpolitiska och kommunala ämnen samt att främja samhällsvetenskapernas utveckling. Utbildningen är sålunda inriktad på en bestämd del av arbetsmarknaden, varför den måste avpassas till de krav som där ställs.

Av drygt 3 000 yrkesverksamma socionomer har för närvarande omkring två tredjedelar uppgifter inom kommunal socialvård, anstaltsvård och sjukvård samt inom näringslivets personaltjänst, medan i runt tal en tredjedel tjänstgör inom administrativa och kamerala sektorer av kommunal och statlig förvaltning. Denna koncentration av socionomernas yrkesverksamhet till ett fåtal områden har föranlett, att utbildningen uppdelats på — förutom en teoretisk linje — en social linje och en förvaltningslinje (socialkommunal linje).

Även om socionomernas arbetsuppgifter kommer att alltmer vidgas, torde man också för framtiden kunna särskilja ett par centrala verksamhetsfält, det ena med social, det andra med administrativ och kameral inriktning. Med hänsyn härtill finner jag starka skäl tala för en fortsatt differentiering av socionomutbildningen. Jag förordar därför i likhet med experterna, att det vid vart och ett av instituten skall finnas en social linje, en förvaltningslinje och en teoretisk linje. Med hänsyn till den relativt begränsade tillströmningen till utbildning vid förvaltningslinje finner jag dock, att en sådan linje tills vidare inte bör inrättas vid umeåinstituet.

I propositionen 1963: 79 konstaterade jag bl. a., att det skulle bli ett centralt spörsmål att pröva i vad mån ytterligare resurser för social forskning bör samordnas med organisationen för samhällsvetenskaplig forskning vid universiteten. Jag fann det vidare från skilda synpunkter naturligt att frågan om möjligheterna

att koncentrera nytillkommande resurser på detta område därvid övervägdes ingående, varför närmare ställningstagande till de av socionomutbildningskommittén väckta förslagen rörande anordningar på forskningsidan tills vidare borde anstå.

Inom den sociala forskningen — liksom inom annan forskning — skiljer man vanligen mellan två typer av forskningsverksamhet med hänsyn till dess syfte. Man kan å ena sidan tala om en mera allmän, grundforskningsbetonad social forskning; denna utgör en del av den samhällsvetenskapliga forskningen, från vilken den ej kan klart särskiljas. Å andra sidan finns en mera målinriktad social forskning, som syftar till att belysa innebörden samt de praktiska resultaten och verkningarna av konkreta socialpolitiska åtgärder eller utröna behovet och den lämpliga utformningen av en ifrågasatt sådan åtgärd.

Då det gäller det sociala fältets krav på grundforskningsresurser vill jag till att börja med slå fast, att de universitetsämnen inom vilka social grundforskning främst bör bedrivas synes vara relativt väl tillgodosedda i fråga om resurser. Sålunda finnes i ämnena statskunskap, statistik, nationalekonomi och sociologi under budgetåret 1963/64 19 tjänster på lägst preceptorsnivå — av dessa är inte mindre än 18 professurer — inrättade inom de humanistiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm. Förutom dessa högre tjänster finnes vid de nyssnämnda läroanstalterna en betydande personalkader, som i avsevärd utsträckning kan ägna sig åt forskning: innevarande budgetår står 180 tjänster inom detta skikt — universitetslektorer, docenter, forskarasistenter, biträdande lärare och assistenter — till sagda universitets förfogande, vilket jämfört med budgetåret 1962/63 innebär en ökning med 21 tjänster. Jag vill vidare erinra om den pågående utbyggnaden av den samhällsvetenskapliga utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitetet i Umeå. Fr. o. m. innevarande budgetår har vid sistnämnda läroanstalt inrättats en professur i statistik, varjämte inom kort förslag om inrättande av ytterligare högre tjänster i Umeå på det samhällsvetenskapliga området torde vara att förvänta. I detta sammanhang kan vidare noteras, att forskningsanslagen till samhällsvetenskapliga forskningsrådet ungefär fördubblats sedan budgetåret 1960/61.

Enligt beslut av 1962 års riksdag (BU 13; Rskr 161) skall av riksbankens tillgångar värdepapper till ett bokfört belopp av 250 000 000 kr. tillföras en riksbankens jubileumsfond, vars avkastning i anslutning till riksbankens 1968 inträffande trehundraårsjubileum skall användas till främjande och understödjande av till Sverige knuten vetenskaplig forskning. Härmed skulle enligt en rekommendation av fullmäktige i riksbanken (BU 1962: 13, bil.) avses antingen i Sverige av svenskar och utlänningar eller i utlandet av svenskar bedriven sådan forskning. År 1968 torde fonden komma att uppgå till över 400 000 000 kr., med en beräknad årlig avkastning av ca 18 000 000 kr.

Efter vad jag erfarit har inom den kommitté, som under statsministerns ledning har till uppgift att framlägga förslag beträffande användningen av jubileumsfonden, preliminär enighet nåtts om att fondmedlen i första hand bör till-

godose sådan forskning som syftar till att öka kännedomen om samhällets funktioner och om människornas reaktioner inför dess av tekniska, ekonomiska och sociala förändringar betingade utveckling. Ett realiserande av ett förslag i denna riktning innebär en ytterligare förstärkning av de samhällsvetenskapliga forskningsresurserna och därmed resurserna för social grundforskning.

Även om den sociala grundforskningen erhåller en kraftig förstärkning, kvarstår ett behov av att i lämplig form skapa förutsättningar också för den målriktade sociala forskningen. Inom socialpolitiska kommittén diskuteras för närvarande ett förslag, som syftar till att inrätta ett socialpolitiskt utredningsinstitut med uppgift att bl. a. fortlöpande studera och analysera socialpolitikens innebörd och verkningar, att samordna på olika håll bedriven verksamhet av detta slag samt att tjänstgöra som serviceorgan för departement, statliga utredningar m. m. Socialpolitiska kommittén arbetar, enligt vad jag erfarit, med sikte på att kunna avge förslag i ämnet i år.

För den sociala forskningen i vid mening existerar redan nu betydande resurser. Såsom framgått planeras dessutom avsevärda förstärkningar. Ett förverkligande av de förslag rörande socionomutbildningens innehåll och utformning, som jag i det följande avser att framlägga, kommer därjämte att skapa förbättrade möjligheter dels för de studerande vid socialinstituten att under studietiden fram till socionomexamen tillgodogöra sig forskningsresultaten på det sociala fältet, dels för dem som avslutat sin socionomutbildning att på egen hand bedriva forskning på detta område.

Jag övergår härefter till att närmare behandla frågor rörande utbildningens innehåll och utformning.

Socionomutbildningskommitténs förslag om en förlängning av utbildningstiden från två och ett halvt till tre och ett halvt år tillstyrktes genomgående av remissinstanserna. Även experterna finner en sådan utbyggnad nödvändig för att instituten skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt. Arbetsmarknaden ställer i dag krav på kunskaper som eleverna uppenbarligen inte kan tillägna sig inom ramen för den nuvarande utbildningstiden. Med hänsyn härtill synes det mig nödvändigt att utöka tiden för både de teoretiska studierna och den praktiska utbildningen. Jag förordar därför, att utbildningstiden ges en omfattning av tre och ett halvt år.

Det bör framhållas, att en sådan omläggning kan genomföras utan att den sammanlagda utbildningstiden för de studerande förlänges, under förutsättning att kommitténs förslag om avskaffande av gällande krav på en ettårig förpraktik förverkligas. Redan i propositionen 1963: 79 uttalade jag, att flera vägande skäl kunde anföras mot gällande förpraktikkraV. I avvaktan på en utbildningsreform förordade jag då en viss uppmjukning av kraven, innebärande rätt för socialinstitutens samarbetsnämnd att antaga elever, vilka inte fullgjort föreskriven förpraktik. Enligt min uppfattning bör inträdeskraven vid socialinstituten nu ändras så, att för antagning inte längre skall krävas förpraktik. Det bör uppdragas åt

samarbetsnämnden att föreslå närmare bestämmelser i såväl denna som andra närliggande frågor, exempelvis beträffande inträdesprovets omfattning.

Av kommittén framlagda förslag till fördelning av tiden mellan teoretisk och praktisk utbildning samt till uppdelning av den teoretiska utbildningen på en ettårig grundkurs och en därpå följande studiegång av ett och ett halvt år i examensämnen har tillstyrkts av experterna. För egen del finner jag dessa förslag väl avvägda. Grundkursen ger de studerande den breda samhällsvetenskapliga orientering som krävs av all personal inom socialvårdande och administrativt arbete. Den påföljande studiegången möjliggör fördjupning och specialisering inom sådana områden som är av omedelbar betydelse för de studerande i deras kommande yrkesarbete. Socionomutbildningen bör därför enligt min mening utformas i enlighet med nu angivna riktlinjer.

I fråga om ämneskonstruktionen — antal ämnen, ämnesinnehåll, ämnesnamn m. m. — har i anslutning till kommittéförslaget förts en omfattande diskussion. I överensstämmelse med vad som framhållits vid remissbehandlingen finner jag starka skäl tala för att psykologi skall ingå i grundkursen; en allmän psykologisk orientering synes mig vara av värde också för dem som kommer att syssla med rent administrativt arbete. Vidare anser jag, att social metodik — med hänsyn till den betydelse som detta ämne har för eleverna på den sociala linjen — bör få ställning som självständigt examensämne. I detta ämne bör ingå en mindre kurs i socialmedicin. Med anledning av vad som anförts i diskussionen rörande undervisningen i socialpolitik vill jag framhålla, att jag finner det naturligt, att socialpolitiska aspekter belyses vid studiet av praktiskt taget alla ämnen vid socialinstituten. Ämnesområdet socialpolitik hör emellertid närmast samman med ämnet samhällsekonomi, varför det synes mig lämpligt, att dessa föres samman till ett enda ämne, benämnt samhällsekonomi med socialpolitik. I fråga om ämnesområdet samhällsplanering synes det vara naturligt, att vissa delar av kunskapsmaterialet belyses vid studiet av en rad samhällsvetenskapliga ämnen. Huvuddelen av detta material bör dock tillsammans med kunskapsstoffet i kommunal ekonomi sammanföras under ämnesbenämningen kommunal ekonomi och planering.

Den nya ämneskonstruktionen bör enligt min mening bli följande. Grundkursen bör omfatta rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, statskunskap, samhällsekonomi med socialpolitik, statistik, sociologi, psykologi och praktisk förvaltningskunskap. Som examensämnen bör ingå rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, statskunskap, samhällsekonomi med socialpolitik, kommunal ekonomi och planering, sociologi, psykologi samt social metodik. Varje examensämne bör omfatta dels en allmän kurs, som främst behandlar ämnets metodfrågor, dels en eller flera kurser med speciell inriktning, av vilka den studerande skall följa en.

I detta sammanhang vill jag betona angelägenheten av att studiekurserna vid de olika instituten ges en likartad utformning. Det bör uppdragas åt samarbetsnämnden att verka i detta syfte. Kommitténs och experternas förslag bör tjäna som underlag för detta arbete.

Vid socialinstituten bör enligt experterna tillämpas i huvudsak samma undervisningsformer som vid de filosofiska fakulteterna. Jag är för egen del beredd att tillstyrka, att undervisningen vid instituten meddelas i form av föreläsningar, seminarieövningar och lektionsundervisning.

Experterna föreslår vidare en avsevärd utvidgning av undervisningsvolymen per studerande. Enligt min mening bör vid socialinstituten nu ske en successivt genomförd ökning av antalet undervisningstimmar per elev. Jag beräknar, att undervisningen i framtiden får följande omfattning, nämligen under grundkursen ca fjorton veckotimmar per elev, för betygsenheten Godkänd ca tio veckotimmar per elev och för högre betygsenheter ca sex veckotimmar per elev. För grundkursen och den lägre betygsenheten räknar jag därvid med att undervisningen meddelas i huvudsak som lektionsundervisning.

Behovet av en kvalitativ förstärkning av den praktiska utbildningen har vitsordats från åtskilliga håll. Enligt experterna är tillgång till erforderligt antal praktikplatser, där eleverna får kvalificerad handledning under sin studiepraktik, en förutsättning för utbildningsreformen. Jag delar experternas uppfattning i detta avseende och anser, att olika åtgärder bör vidtagas i syfte att höja kvaliteten på denna del av utbildningen. En uppläggning med relativt långa till terminerna förlagda praktikperioder ser jag som ett steg i denna riktning. Jag finner det också angeläget, att i enlighet med kommitténs förslag försök göres med särskilda undervisningscentra vid sociala institutioner, kommunala förvaltningar m. m., där ett större antal studerande samtidigt kan beredas plats. Det bör uppdragas åt samarbetsnämnden att undersöka de praktiska förutsättningarna för anordnande av dylika försök. Av de åtgärder som föreslagits i fråga om studiepraktiken anser jag den viktigaste vara, att man nu kraftigt bygger ut den handledarutbildning som sedan flera år anordnats på socialinstitutens eget initiativ. Endast om de studerande under sin praktiktid får kvalificerad handledning, kan praktiken utformas som undervisning och betraktas som en del av socionomutbildningen. En utbyggd handledarutbildning torde vidare kunna underlätta anskaffandet av praktikplatser, något som i sin tur kan skapa förutsättningar för en fortsatt kapacitetsökning. Med hänsyn till vad jag anfört förordar jag, att de föreslagna handledarkurserna kommer till stånd fr. o. m. nästa budgetår. I det följande beräknar jag medel för arvoden till lärare samt för rese- och traktementsersättning till lärare och deltagare i dessa kurser. Jag räknar med att vart och ett av instituten under nästa budgetår kommer att anordna tre kurser, var och en omfattande en vecka och med 25 deltagare per kurs. Detta innebär, att redan under budgetåret 1964/65 ca 300 personer får möjlighet att genomgå handledarutbildning.

Studiegången vid socialinstituten måste enligt min mening utformas så, att garantier skapas för att socionomutbildningens karaktär av en sammanhållen, mot vissa centrala fält inriktad yrkesutbildning, kommer att bevaras. Samtidigt

bör eleverna ges avsevärd frihet att lägga upp utbildningen med hänsyn till intresseinriktning och yrkesplaner. Utbildningen bör liksom hittills leda fram till socionomexamen. För examen på social linje respektive förvaltningslinje bör i enlighet med expertförslaget fordras, att den studerande dels genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst fem betygsenheter i examensämnena, dels ock fullgjort ett års godkänd studiepraktik. Vidare bör för examen på social linje krävas, att lägst tre av betygsenheterna förvärvats inom minst två av ämnena rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, psykologi och social metodik; för examen på förvaltningslinje bör kravet vara, att lägst tre av betygsenheterna förvärvats inom minst två av ämnena rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, statskunskap samt kommunal ekonomi och planering. För socionomexamen på teoretisk linje bör fordras, att den studerande dels genomgått godkänd grundkurs, dels förvärvat minst åtta betygsenheter i examensämnena. Det bör uppdragas åt samarbetsnämnden att upprätta förslag till examensbestämmelser.

Vid socialinstituten förekommer viss partiell utbildning, i första hand avsedd för personer med betydande erfarenhet av socialt och administrativt arbete. Vid de humanistiska fakulteterna förekommer i viss omfattning att studerande — särskilt kvinnliga studerande — förvärvat något eller några betyg i samhällsvetenskapliga ämnen och därefter lämnar studierna för annan verksamhet. I syfte att ge dessa studerandekategorier tillfälle att på lämpligaste sätt komplettera sin utbildning för verksamhet på det sociala fältet bör möjlighet ges att kombinera betyg från filosofisk fakultet i ämnen inom socialinstitutens ämnesområde med partiell utbildning vid instituten till socionomexamen. Det bör uppdragas åt samarbetsnämnden att utarbeta förslag till närmare bestämmelser rörande den partiella utbildningen och därmed sammanhängande spörsmål.

Frågan om möjligheterna för de examinerade från socialinstituten (socionomer) att bedriva högre studier har varit föremål för en ingående diskussion i samband med remissbehandlingen av socionomutbildningskommitténs betänkande. Kommittén utgick från att socionomer som önskade fortsätta sina studier till licentiatexamen borde få avlägga sådan examen vid universitet. Behörighet att avlägga filosofie licentiatexamen skulle enligt kommittén tillkomma den som utöver socionomexamen förvärvat tre betygsenheter i ett ämne vid filosofisk fakultet. Denna lösning tillstyrktes i flertalet yttranden. Några remissinstanser, främst universitetsmyndigheter, föredrog emellertid ett system med individuell dispensgivning. Enligt min mening talar starka skäl för den av kommittén — med instämmande av experterna — föreslagna lösningen. Det synes mig önskvärt, att socionomer som är lämpade för och intresserade av vetenskapligt arbete kan fortsätta sina studier utan omfattande komplettering. Den delvis redan genomförda förstärkningen av socialinstitutens lärarorganisation samt den här föreslagna breddningen och fördjupningen av socionomutbildningen torde bidra till att ge de studerade ett bättre utgångsläge än tidigare för högre studier. Vidare bör den omständigheten, att vederbörande skall ha förvärvat tre betyg

vid universitet i det för licentiatstudier aktuella ämnet innan nämnda studier påbörjas, ge fullt tillräckliga garantier beträffande förutsättningarna för att dessa skall kunna fullföljas. Här anförda skäl föranleder mig att tillstyrka kommitténs förslag.

Den vid socialinstituten bedrivna utbildningen har redan nu högskolemässig karaktär. Genom de här föreslagna åtgärderna kommer en väsentlig kvalitativ förstärkning av utbildningen att ske. Den teoretiska utbildningen får sålunda ökad tid till sitt förfogande och ges därjämte en starkare ställning genom en successiv ökning av antalet undervisningstimmar per elev. Utbildningens vetenskapliga förankring avses bli förstärkt bl. a. genom inrättande av ett tiotal nya universitetslektorat. Jag vill därför i likhet med kommittén och experterna förorda, att socialinstituten erhåller benämningen socialhögskolor. De fyra socialinstituten bör sålunda fr. o. m. den 1 juli 1964 benämnas socialhögskolan i Stockholm, socialhögskolan i Göteborg, socialhögskolan i Lund och socialhögskolan i Umeå. I fortsättningen kommer jag att använda dessa benämningar.

Medel för tjänster, arvoden m. m., som för innevarande budgetår beräknats under avlöningsanslaget till respektive socialinstitut bör fr. o. m. nästa budgetår anvisas under avlöningsanslag till vederbörande högskola. Samtidigt bör de på personalförteckningen för respektive institut uppförda tjänsterna överföras till personalförteckning för vederbörande socialhögskola. För de nuvarande tjänst innehavarna kommer detta ej att medföra någon förändring i anställningshänseende.

Socialinstitutens utbildningskapacitet har — såsom tidigare framhållits — ökat väsentligt under senare år. Antalet utbildningsplatser har stigit från 265 läsåret 1960/61 till 480 läsåret 1963/64. Den successivt genomförda ökningen kan sålunda väntas påverka arbetsmarknaden fr. o. m. innevarande budgetår. Efterfrågan på socialt utbildad arbetskraft är betydande och överstiger markant tillgången på examinerade socionomer. Åtskilligt tyder på att behovet av personer med socionomutbildning kommer att kraftigt stiga. De planerade större kommunalheterna och den pågående utbyggnaden av vårdområdena kan beräknas medföra anspråk på fler väl utbildade tjänstemän. Enligt de preliminära uppskattningar rörande antalet antagna vid fackutbildningslinjerna, som redovisades i propositionen 1963:172, skulle det erforderliga antalet utbildningsplatser vid socialhögskolorna läsåret 1970/71 komma att uppgå till 700.

Jag finner, att den pågående utbyggnaden av utbildningskapaciteten bör fortsätta. I experternas promemoria redovisas vissa tänkbara möjligheter att under de närmaste åren öka antalet utbildningsplatser. De omständigheter som i första hand påverkar denna fråga är tillgången till lärare, undervisningslokaler och praktikplatser. Experterna anser det vara möjligt att läsåret 1964/65 öka antalet nyintagna med 60 studerande, varav 30 i Stockholm och 30 i Umeå. I Göteborg och Lund är på grund av lokalbrist en ökning för närvarande icke möjlig. En

ytterligare intagningsökning torde kunna genomföras fr. o. m. läsåret 1965/66, därest intagning då kan ske såväl höst- som vårtermin.

I enlighet med experternas förslag förordar jag en ökning av antalet utbildningsplatser med 30 i Stockholm och 30 i Umeå fr. o. m. läsåret 1964/65. Den sammanlagda intagningskapaciteten vid socialhögskolorna kommer härigenom att uppgå till 540 platser, fördelade med 180 i Stockholm och 120 vid var och en av högskolorna i Göteborg, Lund och Umeå. Önskvärdheten av att utbildningsresurserna utnyttjas fullt effektivt motiverar enligt min mening, att samarbetsnämnden snarast prövar möjligheterna att anordna elevintagning två gånger per år. En av experterna angiven riktpunkt för socialhögskolornas intagningskapacitet läsåret 1970/71, nämligen ca 750 platser, fördelade med 240 i Stockholm, 180 i Göteborg, 180 i Lund och 150 i Umeå, bör ligga till grund för planeringen av nya lokaler för respektive socialhögskola.

Vad jag nu förordat innebär, att utbildningen vid socialhögskolorna kommer att förstärkas såväl kvalitativt som kvantitativt. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt uttalande i propositionen 1963:172 angående riktlinjer för fortsatt utbyggnad av universitets- och högskoleväsendet m. m., där jag förordade ökade statliga insatser på den postgymnasiala fackutbildningens område. Även statsutskottet betonade i sitt utlåtande över propositionen, att konkurrenskraftiga utbildningsalternativ till universitets- och högskoleutbildningen måste tillskapas (SU 212). Föreliggande förslag kan och bör enligt min mening ses som ett led i förstärkningen av statens insatser på det postgymnasiala fackutbildningsområdet.

Jag övergår härefter till att behandla frågan om medelsbehovet för nästa budgetår. Den föreslagna kvalitativa förstärkningen av utbildningen och den pågående kapacitetsökningen vid socialhögskolorna — vilken även under nästa läsår kommer att beröra alla de fyra läroanstalterna — fordrar en fortsatt förstärkning av personalorganisationen.

Experternas beräkningar av medelsbehovet till avlöningar synes mig i huvudsak väl avpassade till den föreslagna utbyggnaden. Jag tillstyrker därför i överensstämmelse med experternas förslag inrättande av tio nya universitetslektorat samt fyra nya lektorstjänster i lönegraden A 25. Sålunda bör fr. o. m. den 1 juli 1964 inrättas tre tjänster som universitetslektor i A 27 i såväl Stockholm som Göteborg samt två dylika tjänster i såväl Lund som Umeå. Fr. o. m. samma tidpunkt bör vid var och en av högskolorna inrättas en tjänst som lektor i A 25 för den praktiskt inriktade undervisningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av styrelsen för vederbörande högskola fastställa ämnesområden för tjänsterna som universitetslektor och lektor. De av experterna framlagda förslagen om inrättande av tjänster som förste konsulent i A 25 för den praktiska utbildningen anser jag mig inte kunna biträda. Jag förutsätter, att samarbetsnämnden närmare överväger fördelningen av arbetsuppgifter mellan lektorerna och de nuvarande konsulenterna i A 21. Genom tillkomsten av de här

föreslagna lärartjänsterna nedbringas den timarvoderade undervisningens andel av den totala undervisningsvolymen från en tredjedel till en fjärdedel. Vad avser medel till undervisnings- och examinationsarvoden beräknar jag en ökning med 36 000 kr. för stockholms högskolan, en minskning med 24 000 kr. för göteborgshögskolan, en ökning med 11 000 kr. för högskolan i Lund och en ökning med 15 000 kr. för umeåhögskolan. Vidare räknar jag med ett ökat medelsbehov för assistenttimmar för allmänt institutionsarbete av 10 000 kr. vid högskolan i Stockholm, av 5 000 kr. vid var och en av högskolorna i Göteborg och Lund samt av 6 000 kr. vid högskolan i Umeå. I experternas promemoria föreslås vidare att medel beräknas för anordnande av handledarkurser. Med anledning härav beräknar jag medel för arvoden till lärare vid handledarkurser med 8 000 kr. för var och en av högskolorna i Stockholm, Göteborg och Lund samt med 6 000 kr. för umeåhögskolan. I huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslås i expertpromemorian beräknar jag en ökad medelsåtgång för arvoden i samband med inträdesprov med 4 000 kr. för högskolan i Stockholm, med 3 000 kr. för var och en av högskolorna i Göteborg och Lund samt med 2 000 kr. för högskolan i Umeå.

För verksamheten vid socialvetenskapliga biblioteket i Stockholm beräknar jag medel för en tjänst som biblioteksassistent i Ae 13. Dessutom beräknar jag vid var och en av högskolorna i Göteborg och Lund medel för en tjänst som förste biblioteksbiträde i Ae 9 med halvtidstjänstgöring.

Vidare förordar jag en viss förstärkning av högskolornas biträdesorganisation. Jag beräknar medel för följande tjänster, nämligen vid stockholms högskolan en tjänst som kanslibiträde i Ae 7, vid var och en av högskolorna i Göteborg och Lund en tjänst som expeditionsvakt i Ae 7 samt vid umeåhögskolan en tjänst som kanslibiträde i Ae 7 och en tjänst som kontorsbiträde i reglerad befordringsgång. I fråga om medelsbehovet för extra vaktmästar- och biträdes hjälp m. m. räknar jag med en ökning av 2 000 kr. för umeåhögskolan samt en minskning av 3 000 kr. för var och en av högskolorna i Göteborg och Lund.

I samband med de nuvarande institutens förstatligande tillkom fr. o. m. den 1 juli 1963 en samarbetsnämnd för socialinstitutet. Nämnden, som består av en ordförande och ytterligare en ledamot, tillika sekreterare, samt de fyra rektorerna vid institutet, har till uppgift att främja en samordning av institutets verksamhet. I samband med omläggningen av utbildningen torde nämnden få väsentligt ökade uppgifter. Med hänsyn härtill förordar jag inrättande av en tjänst som förste byråsekreterare i Ae 23 vid nämnden. Medel för tjänsten bör beräknas under stockholms högskolans avlöningsanslag; tjänst innehavaren bör tillsättas av samarbetsnämnden. Genom att denna tjänst inrättas bör en avlastning av det kvalificerade administrativa arbetet vid högskolorna kunna uppnås. Jag anser mig därför inte kunna biträda experternas förslag om inrättande av en tjänst som sekreterare i Ae 21 vid var och en av högskolorna.

På grund av att den för innevarande budgetår i avlöningsstaten för respektive institut upptagna anslagsposten Huvudmansavgifter bortfaller fr. o. m. nästa

budgetår, räknar jag med en minskning under avlöningsanslagen till respektive högskolor med i Stockholm 22 000 kr., i Göteborg 12 000 kr., i Lund 12 000 kr. och i Umeå 7 000 kr.

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under förevarande anslag än sådana av automatisk natur.

Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör på personalförteckningarna uppföras följande nya tjänster, nämligen för socialhögskolan i Stockholm tre universitetslektorer i Ao 27, en lektor i Ae 25 och en förste byråsekreterare i Ae 23, för socialhögskolan i Göteborg tre universitetslektorer i Ao 27 och en lektor i Ae 25, för socialhögskolan i Lund två universitetslektorer i Ao 27 och en lektor i Ae 25 samt för socialhögskolan i Umeå två universitetslektorer i Ao 27 och en lektor i Ae 25.

I fråga om omkostnadsanslagen förordar jag vissa höjningar i förhållande till de för innevarande budgetår till instituten anvisade medlen. Anslagsposten till sjukvård m.m. bör uppräknas med 500 kr. vid var och en av högskolorna i Göteborg, Lund och Umeå. Under posten till reseersättningar beräknar jag medel för rese- och traktamentsersättningar till lärare och deltagare i handledarkurser med 36 000 kr. för envar av de fyra högskolorna. Delposten till bränsle, lyse och vatten bör uppräknas med 2 000 kr. för var och en av högskolorna i Göteborg och Lund samt med 1 000 kr. för umeåhögskolan. Delposten till biblioteket bör uppräknas med 3 000 kr. för högskolan i Stockholm och med 2 000 kr. för var och en av högskolorna i Göteborg, Lund och Umeå. Delposten till institutet i övrigt bör — under benämningen högskolan i övrigt — uppräknas med 7 000 kr. för stockholms högskolan, 1 500 kr. för göteborgshögskolan, 4 500 kr. för högskolan i Lund och 7 500 kr. för umeåhögskolan. Slutligen beräknar jag såsom engångsanslag under en anslagspost till inredning och utrustning av lokaler för högskolan i Stockholm 15 000 kr., för högskolan i Göteborg 12 000 kr., för högskolan i Lund 9 000 kr. och för högskolan i Umeå 23 000 kr.

Socialinstitutet disponerar för innevarande budgetår över sammanlagt 2 410 000 kr. Den reformering av socionomutbildningen, som jag här föreslagit, medför en total kostnadsökning för statsverket med 945 000 kr. Kostnadsökningen fördelar sig med 335 000 kr. för socialhögskolan i Stockholm, 212 000 kr. för göteborgshögskolan, 193 000 kr. för högskolan i Lund och 205 000 kr. för umeåhögskolan.

Jag förordar vidare en uppräknning av anslagsmedlen för fortbildningsverksamhet med 15 000 kr. Under reservationsanslaget Fortbildning av socionomer m. m. bör sålunda uppföras ett sammanlagt belopp av 70 000 kr.

Slutligen vill jag erinra om att vederbörande lokalprogramkommittéer, dvs. Frescatikommittén, programkommittén för Göteborgs humanistiska fakultet, programkommittén för Lunds universitet samt 1962 års Umeåkommitté, har till uppgift att göra upp förslag till lokalprogram för nybyggnader åt bl. a. respektive socialhögskolor. I avvaktan på att nybyggnader kommer till stånd, kan det bli erforderligt att anskaffa vissa provisoriska lokaler för högskolorna med hänsyn till den ökade utbildningskapacitet som jag föreslagit i det föregående. Det

torde böra uppdragas åt byggnadsstyrelsen att i samråd med lokalprogramkommittéerna vidtaga erforderliga åtgärder i detta avseende.

III. Hemställen

Under åberopande av vad jag i det föregående anført och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. godkänna av mig förordade riktlinjer för reformering av socionomutbildningen;

II. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad jag förordat i det föregående fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	261 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	8 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	293 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	201 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	249 800
	<hr/>
	Summa kr. 1 013 000

c) till *Socialhögskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 1 013 000 kr;

d) till *Socialhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 169 000 kr.;

III. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad jag förordat i det föregående fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	195 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	203 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	69 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	147 600
	<hr/>
	Summa kr. 618 000

c) till *Socialhögskolan i Göteborg: Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 618 000 kr.;

d) till *Socialhögskolan i Göteborg: Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kr.;

IV. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad jag förordat i det föregående fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialhögskolan i Lund, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	193 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i> ..	211 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	70 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	145 600
	<hr/>
	Summa kr. 623 000

c) till *Socialhögskolan i Lund: Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 623 000 kr.;

d) till *Socialhögskolan i Lund: Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 130 000 kr.;

V. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad jag förordat i det föregående fastställa personalförteckning för socialhögskolan i Umeå, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65;

b) godkänna följande avlöningsstat för socialhögskolan i Umeå, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1964/65:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	193 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:	
a. Avlöningar till vissa lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	147 000
b. Avlöningar till annan icke-ordinarie personal	63 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	127 600
	Summa kr. 534 000

c) till *Socialhögskolan i Umeå: Avlöningar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 534 000 kr.;

d) till *Socialhögskolan i Umeå: Omkostnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 138 000 kr.;

VI. till *Fortbildning av socionomer m. m.* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ingvar Carlsson

INNEHÅLL

	Sid.
I. Inledning	3
II. Föreliggande förslag m. m. rörande socionomutbildningen	4
A. Kommitténs förslag	4
Socialinstitutens uppgifter m. m.	4
Socionomutbildningens innehåll	4
Högre utbildning för socionomer	6
B. Yttranden	6
C. Departementspromemorian	9
Socialinstitutens uppgifter	9
Utbildningskapaciteten	9
Socionomutbildningens innehåll	13
Vissa särskilda utbildningsfrågor	17
Inträdesvillkoren	18
Personalorganisationen	18
Vissa kostnadsberäkningar	21
D. Departementschefen	24
III. Hemställan	37